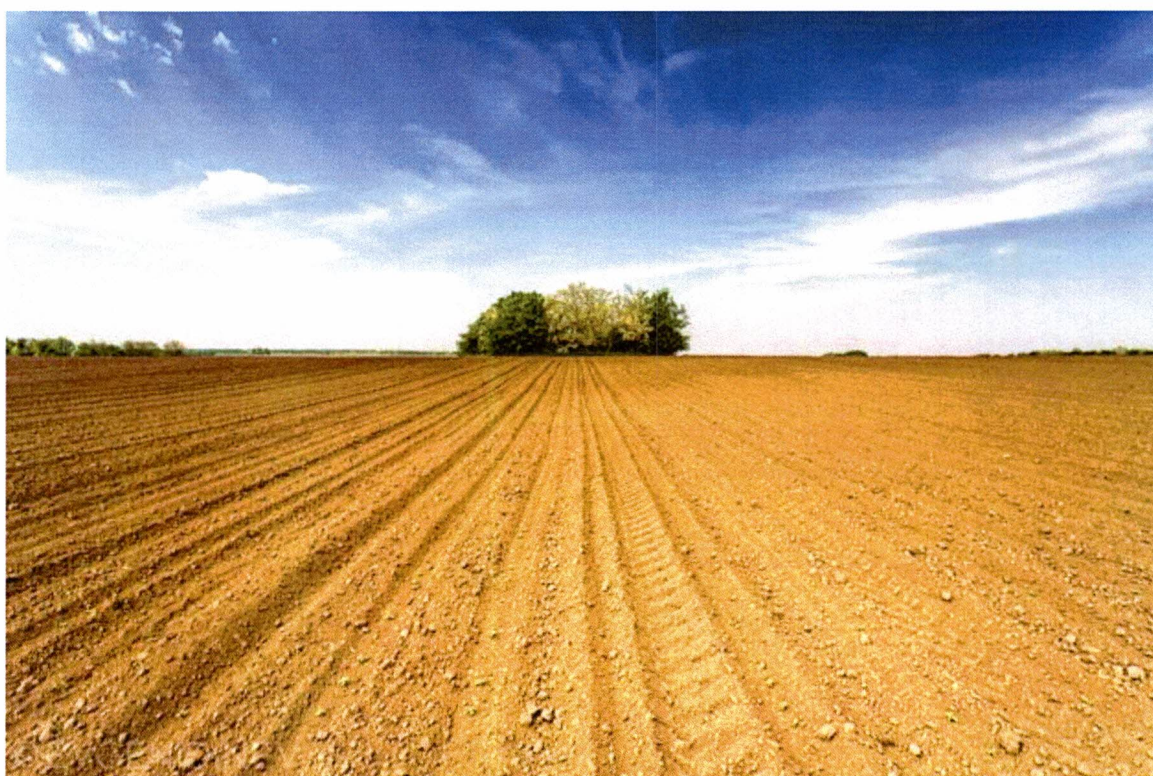

ОДОБРЯВАМ: .....
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА УС НА МИГ ДОБРИЧКА

/инж. Тошко Петков/

ТЕРИТОРИАЛЕН И СОЦИАЛНО – ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ДОБРИЧКА

**Изготвен за целите на подготовката на
Стратегия за Водено от общностите местно развитие (ВОМР)
на МИГ Добричка**

Август, 2016 г.

Съдържание:

1. Увод.....	3
2. Местоположение и достъпност	5
3. Териториално-административни характеристики	5
4. Природо-географски характеристики	7
4.1 Релеф.....	7
4.2 Климат	7
4.3 Водни ресурси.....	8
4.4 Почви	10
4.5 Земеделски територии и горски фонд	11
4.6 Растителен свят.....	12
4.7 Животински свят	13
4.8 Защитени територии.....	14
4.9 Културно – историческо наследство	15
5. Състояние на околната среда.....	17
5.1 Околна среда	17
5.2 Отпадъци и управление на отпадъците	20
6. Социално-демографски характеристики	21
6.1 Динамика на населението	21
6.2 Разпределение на населението по възрастов и полов признак	22
6.3 Естествен и механичен прираст на населението	22
6.4 Етническа структура на населението	24
6.5 Образование	26
6.6 Пазар на труда, доходи на населението.....	27
7. Развитие на социалната сфера	30
7.1 Здравеопазване.....	30
7.2 Култура	31
7.3 Образователна инфраструктура	33
7.4 Социални дейности	35
7.5 Спорт и младежки дейности.....	36
8. Икономически характеристики	37
8.1 Състояние на основните икономически сектори.....	37
8.2 Транспорт и инфраструктура	39

8.3	Съобщителна и комуникационна инфраструктура	41
9.	Водоснабдяване и канализация.....	41
10.	Енергийна инфраструктура	42
10.1	Газопроводи	43
10.2	Улично осветление	43
11.	Благоустрояване на обществени места	43
11.1	Рехабилитация и основен ремонт на общинската пътна мрежа	43
11.2	Улична мрежа	43
11.3	Подкрепа на проекти на кметските съвети, които са кандидатствали за благоустрояване на уличните мрежи в МИГ Добричка	44
12.	Развитие на икономиката/икономика на района-състояние и тенденции	49
12.1	Обща характеристика.....	49
12.2	Инвестиционна активност	53
13.	Отраслова структура на икономиката.....	56
13.1	Селско стопанство	56
13.2	Промисленост	66
13.3	Туризъм	66
13.4	Развитие на бизнес структурите в района.....	67
☐	Проекти и управление на средства от ЕС.....	69
☐	SWOT анализ.....	76

1. Увод

Настоящият анализ е изготвен в изпълнение на договор № U-01 от 18.07.2016 г. между Сдружение МИГ Добричка (Възложител, МИГ-а) и „Сирма - Консултинг“ ЕООД (Изпълнител). Очакваните ползи от изпълнението на поръчката са да се подпомогне процеса на изготвяне на стратегия за водено от общностите местно развитие (СВОМР) за периода 2017 – 2020, като се проучи и анализира настоящата социално - икономическа ситуация на територията на МИГ-а.

1.1. МЕТОДОЛОГИЯ

1.1.1 Цели

Настоящият анализ преследва следните цели:

(1) да идентифицира водещите икономически и социо - културни сектори на територията на МИГ;

(2) да изследва състоянието на околната среда, икономиката, социалната сфера, да отчете социално-демографските характеристики на територията, тенденциите в сферите на образованието, здравеопазването, бизнеса и др. на територията на МИГ-а;

(3) проучвайки състоянието да идентифицира нужди и да очертае възможности за интервенции чрез финансиране от СВОМР на МИГ-а.

1.1.2 Обхват

Обект на изследване и анализ са налични данни по отношение на икономическо развитие, техническа инфраструктура, демографско развитие, доходи, пазар на труда, образование, здравеопазване, социални услуги, опазване на околната среда, институционален капацитет, външна среда и др. Резултатите от социално-икономическия анализ са обобщени в SWOT анализ-оценка на капацитета и потенциала за развитие на територията на МИГ-а.

1.1.3 Инструментариум

При избора на методологията за провеждане на изследването е отчетен характера на поставените цели при съблюдаване на принципите на прецизност, етичност, дискретност и ефективно съчетаване на количествените с качествените показатели и критерии. Обект на изследване и анализ са последни налични актуални данни от публично достъпна

информация по отношение на икономическите и социо-културни сектори на територията на местната инициативна група.

Използвани са количествен и качествен подход при набирането, обобщаването и анализирането на информацията.

При количествения подход е приложен метода на анкетирането. За целите на настоящото проучване е изготвен въпросник - анкетна карта (Приложение 1) за попълване от кметовете и кметските наместници от населените места от територията. От 68 населени места на територията на МИГ, в изготвяне на настоящия анализ беше използвана информация от 54 попълнени въпросника (79,41% представителност на населените места от територията).

За нуждите на съдържателния анализ на документация са използвани вторични източници на релевантна информация, вкл. данни и информация, предоставени от Общинска администрация, МИГ Добричка и разнообразни публични база данни, както следва:

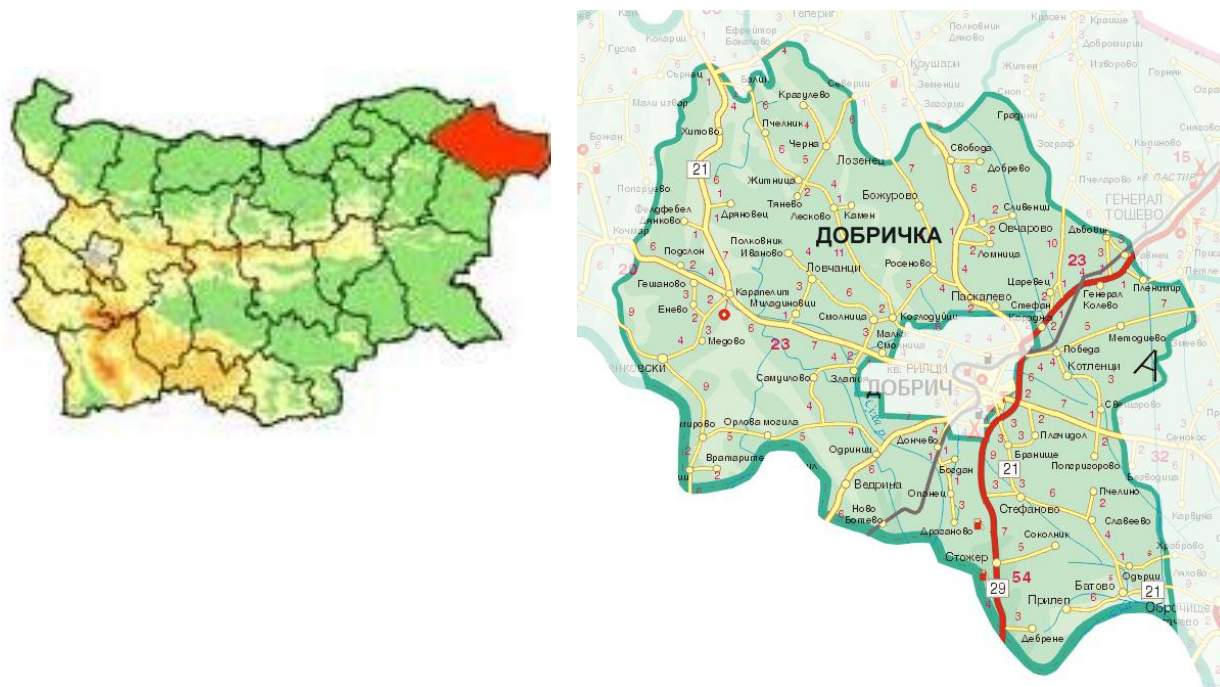
- Програма за развитие на селските райони 2014 – 2020;
- Наредба № 22 от 14 декември 2015 г.
- Стратегия за развитие на Североизточен район за планиране 2014-2020;
- Областна стратегия за развитие на Област Добрич 2014-2020;
- Общински план за развитие на община Добричка 2014-2020;
- Общинска стратегия за развитие на социалните услуги на община Добричка 2016-2020;
- Програма за управление на отпадъците на община Добричка 2015-2020;
- Програма за опазване на околната среда на община Добричка 2015-2020;
- Отчет за изпълнение на програмата за управление на Община Добричка – 2014 г.

Спецификите на средата и инструментариума, обаче, налагат ограничители, свързани с естеството на настоящия анализ. Това са ограничените и неизчерпателни публични източници на емпирична и статистическа информация за социално-икономическото състояние на територията на МИГ-а. НСИ предоставя необходимата информация, но на цена, която надскача стойността на услугата за изготвяне на настоящия анализ. Това, на практика, направи невъзможна работата с изчерпателни данни, които покриват широк спектър от протичащи социални и икономически процеси на целевата територия.

2. Местоположение и достъпност

Територията на МИГ Добричка включва община Добричка от област Добрич.

Карта №1: Местоположение и територия на МИГ Добричка

3. Териториално-административни характеристики

Община Добричка се намира в Североизточен район от ниво 2 (NUTS2), област Добрич. На запад граничи с община Тервел, на север – с община Крушари, на североизток с община Генерал Тошево, на изток с община Балчик, а на юг с общините Вълчи дол, Суворово и Аксаково (област Варна). На практика, в област Добрич общината не граничи само с общините Каварна и Шабла. Територията на МИГ Добричка се намира в близост до Черно море и неговите курорти, представлява периферна територия на черноморската зона и е в близост до границата с Румъния.

Селищната мрежа на община Добричка включва 68 населени места, които, предвид равнинния релеф, са дисперсно разположени около град Добрич. Селищата се намират в

непосредствена близост едно до друго, на места са струпани села, намиращи се на 2-3 километра разстояние. Тази географска близост е предпоставка за прякото взаимодействие и тясната обвързаност на населените места по отношение на социални, образователни, културни, икономически функции. В общината липсват изявени вторични центрове на развитие, което е причина за съсредоточаване на административни, икономически и транспортни функции в областния град - Добрич.

Общината е формирана на принципа на съвкупност от 68 населени места - села, разположени около областния град, на площ от 1 296 км² или 28% от площта на цялата област Добрич. Административно-териториалното устройство на общината е нетрадиционно, тъй като тя няма административен център. Администрацията ѝ се намира в областния център – град Добрич, който е самостоятелна община.

Обособената територия, включена в МИГ Добричка, отговаря на дефинираните критерии за приложение на подмярка 19.2 „Прилагане на операции в рамките на стратегии за водено от общностите местно развитие“ на мярка 19 „Водено от общностите местно развитие“ (ВОМР) от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) за периода 2014 – 2020 г., като:

- 1) територия с непрекъснати граници;
- 2) с население е между 10 000 и 150 000 жители по данни от Националния статистически институт (НСИ) към 31 декември 2014 г. (Таблица 1), и
- 3) територия, включена в списъка със селски райони, съгласно приложение № 1 на Наредба № 22 от 14 декември 2015 г. за прилагане на подмярка 19.2 от ПРСР 2014-2020.

Таблица 1.: Основни показатели за територията на МИГ Добричка, 2014 г.

Община Добричка	Население	Населени места	Градове	Села	Територия в км ²	Гъстота на населението (души на км ²)
Общо	21 142	68	0	68	1 296 км ²	16,31

Източник: НСИ, Статистически годишник 2014 и Районите, областите и общините в Република България 2014

Площта на община Добричка е 1 296, 163 км² и се определя като **най-голямата в областта** и една от най-големите в страната.

4. Природо-географски характеристики

4.1 Релеф

Съгласно физико-географското райониране, територията на община Добричка попада в Добруджанската подобласт на Източна Дунавска равнина. Теренът представлява част от Дунавската хълмиста равнина и се характеризира с плоски и загладени хълмове, недълбоки и широки долини с полегати склонове, разсечени от долината на р. Суха.

От геоморфоложка гледна точка територията на общината е с нисък пластово-денудационен и акумулационен релеф, малкоамплитудни денивелации на денудационните фации и значително потъване на акумулационните фации на заравнените повърхнини.

Равнинният характер и отвореността на територията на север-североизток дават възможност за нахлуване на студени въздушни маси през зимата. Това са предпоставки за силни снегонавявания, които парализират икономическия и социален живот през зимния период. Заплаха през лятото представляват пожарите, предизвикани от горенето на стърнищата.

Релефът може да бъде определен като благоприятстващ развитието на механизирано земеделие, транспортно и промишлено строителство.

4.2 Климат

Разглежданият район е с умерено континентален климат, омекотен от близостта на водния басейн - Черно море.

Преобладават ветровете от северозападна четвърт - около 50%. Ветровете със скорост 10 m/s обхващат около 91% от случаите. Характерни за района са умерените и силните ветрове - средногодишната скорост на вятъра е около 3.5 m/s. Средногодишната честота на дните с по-силен вятър - над 5m/s, който предизвиква високо ниво на турбуленция и ефективно разсейва замърсителите с 20,3%. Случаите на тихо време са малко под 25%, което е благоприятно за разсейване на атмосферните замърсители и условие за използването на ветровата енергия за електродобив.

Средната годишна температура е 12.1°C. Годишният ход на температурата има минимум през януари и максимум през юли. Най-ниска е средната температура на въздуха през януари +1.2°C, а най-високата е за юли +22.6°C.

Средногодишното количество на валежите е около 500 mm.

Средногодишната стойност на относителната влажност на въздуха е 77 %, максималната стойност (82 %) е през зимата, а минималната (70 %) - през лятото. Средногодишният общ брой на дните с мъгла в района е сравнително голям - 35. Те оказват неблагоприятно влияние при разпространяването на замърсителите по въздуха, т.е. възпрепятстват ефективното им разсейване.

През последните години за района, както и за региона, се наблюдава ръст на максималните летни температури в сравнение с посочените такива в Климатичния справочник за България, определени за период от няколко десетилетия.

Особеност на климата на територията е голямата лятна сухота и силно проявеното безводие. Една от причините за това е лъсовата покривка и воалираните в нея варовикови пластове, които бързо дренират валежните води.

Предвид климатичните изменения в последните години може да бъде изведена необходимост от създаване и използване на по-сухоустойчиви сортове на отглежданите в региона предимно зърнено-житни и технически култури и/ или насочване към по-устойчиви на засушаване култури. От друга страна, в отговор на продължителното засушаване могат да бъдат възстановени или изградени различни съоръжения за напояване, ползващи подпочвени води.

4.3 Водни ресурси

Водните течения и водните площи заемат едва 0.19% от територията на община Добричка, при средно за страната ниво от 2%. Широко разпространени са суходолията, като повърхностни води почти липсват. Гъстотата на речната мрежа е под 0,250 км/ км². Модулът на оттока е слаб, като се колебае от 0,5 до 1,0 л/с/км. Това се дължи на комплекс от геолого-географски фактори - лъсовата и карбонатната основа, слабия наклон на релефа, оскъдните валежни количества, значителното изпарение и водопропускливостта.

Повърхностни води

Повърхностните води на сушата попадат в обхвата на два водосборни басейна - Черноморски басейн и Дунавски басейн. В хидроложко отношение районът се отнася към подобласт с преобладаващо дъждовно подхранване и район с преобладаващо влияние на подпочвеното подхранване.

Районът е беден на повърхностни водни ресурси на сушата – няма реки и езера. Повърхностните води по принцип не са замърсени от производствени дейности.

В района повърхностните води се формират от атмосферни валежи, повърхностни атмосферни води от водосборната област и от карстови извори над разглежданата територия. Част от повърхностните води се оттичат безпрепятствено от естествените релефни форми /локални дерета/, но има и застојни безотточни зони, където водите се акумулират и попивайки в терена влошават общата устойчивост на склона. Повърхностните води са сезонно неравномерно разпределени с пик в края на есента, зимата и началото на пролетта.

В разглеждания район липсват съществени източници на замърсяване на водите.

Единствената по-значима река е *Суха река*. В горната част на поречието си тя събира водите на няколко притока (реките Караман дере, Ботевска, Светамаринска и др.), но надолу по течението губи водите си в карстовия терен на Добруджанското плато. Реката се характеризира с непостоянно течение. В средната и долната си част Суха река е пресъхнала, поради изсичане на околните гори. Постоянен отток има само в горното течение на реката (до с. Карапелит), докато надолу отток има само в отделни периоди от годината, дължащ се както на снеготопенето, така и на поройни дъждове.

Между Добруджанското и Франгенското плато протича *р. Батова*. Реката има зимно-пролетно пълноводие, което започва още през ноември, достига максимума си през февруари и завършва през май. Останалите 5 месеца са маловодни, с най-ниска стойност през юли и август. В долното течение водите на реката се използват за напояване.

За района са характерни едни от най-ниските за страната стойности на средногодишната водоносност на реките (около и под $0,1 \text{ л/сек./км}^2$), поради което за водоснабдяване се разчита предимно на подземни водоизточници.

Подземни води

Подземните води имат ключово значение за водния баланс на територията. Въпреки общата засушливост в този район, съществуват благоприятни условия за акумулиране на значителни количества подземни води и за образуване на неголеми артезиански басейни. Районът е изграден главно от сарматски шуплести варовици и пясъчници, покрити с лъос, повърхностните води се филтрират, проникват дълбоко и образуват почти непрекъснат дълбоко лежащ поток от подземни води.

В основните водоносни хоризонти на подрайона, според характера на вместващите скали и типа на празнините в различните части, подземните води се определят като: карстово-порови, пукнатинно-порово-карстови, порови, пластови. Според минерализацията

си те са най-често пресни и слабо минерализирани. По температура са в границите на изискванията на стандарта за питейни води.

Микроязовирите на територията на общината са 16 на брой. Общинските язовири с относително постоянни водни количества са 10 на брой: Бенковски, Алцек, Карапелит, Полковник Иваново, Смолница 1, Смолница 2, Малка Смолница (държавна собственост), Полковник Минково, Плачи дол 1 и Плачи дол 2. Пресъхнали са 6 язовира – Воднянци, Вратарите, Фелдфебел Дянково – 2 бр. и Златия - 2 бр. В землището на село Одринци се намира язовир Одринци (3 мил. куб. м. вода) с водна площ около 60 хектара в северната част (около стената) и максималната дълбочина 3-4 м. Южните брегове са полегати, източните и северните по стръмни. Язовирът се използва предимно за риболов.

На територията на общината се намира сондажен **минерален извор до река Батовска** близо до село Прилеп. **Студени извори** има при село Ново Ботево и село Батово.

По отношение на водните ресурси на територията могат да бъдат направени следните **изводи**:

- ❖ разглежданият район е сравнително беден на повърхностни водни ресурси;
- ❖ в близко бъдеще няма опасност от изтощаване на водите от подземните водоносни хоризонти;
- ❖ подземните водни ресурси са уязвими за повърхностно замърсяване и вече е отчетено замърсяване в определена степен;
- ❖ наличието на подземни водни ресурси благоприятства инвестиции в изграждане на съоръжения за напояване на обработваемата земеделска земя.

4.4 Почви

Почвената покривка на територията на община Добричка е формирана основно върху льосова основа при степни и лесостепни растителни отношения. В нея се редуват карбонатни, типични и излужени черноземни почви. По долината на р. Батова има алувиално-ливадни почви. В южната част на общината има ограничени площи с оподзолени черноземи и тъмносиви горски почви, които са ерозирали в различна степен. Основният почвен подтип са излужените черноземи. Състоянието на земите, за които е характерен този почвен подтип, се оценява като добро. Няма нарушаване на почвените характеристики от промишлени дейности. Ерозионните въздействия са характерни в близост до морето.

Почвите в община Добричка и околността имат високо естествено плодородие и са подходящи за отглеждане предимно на зърнени и технически култури (пшеница, ечемик,

царевица, слънчоглед, цвекло, рапица, фасул, грах, люцерна). Почвите са добре запасени с хумус, отличават се с добри общи физични свойства – добра водопропускливост и добър въздушен режим.

За поддържане на естественото плодородие на почвите и повишаването му следва да се прилагат следните мероприятия:

- ❖ правилно редуване на културите и оптимално азотно-фосфорно торене;
- ❖ обработката на почвата да става във физическа зрялост;
- ❖ прилагане на противоерозионни обработки на откритите равнинни и на наклонените терени;
- ❖ варуване на деградираните терени при вкисляване;
- ❖ дълбоко разрохкване, торене с органични торове и дрениране на тежките глинести черноземи.

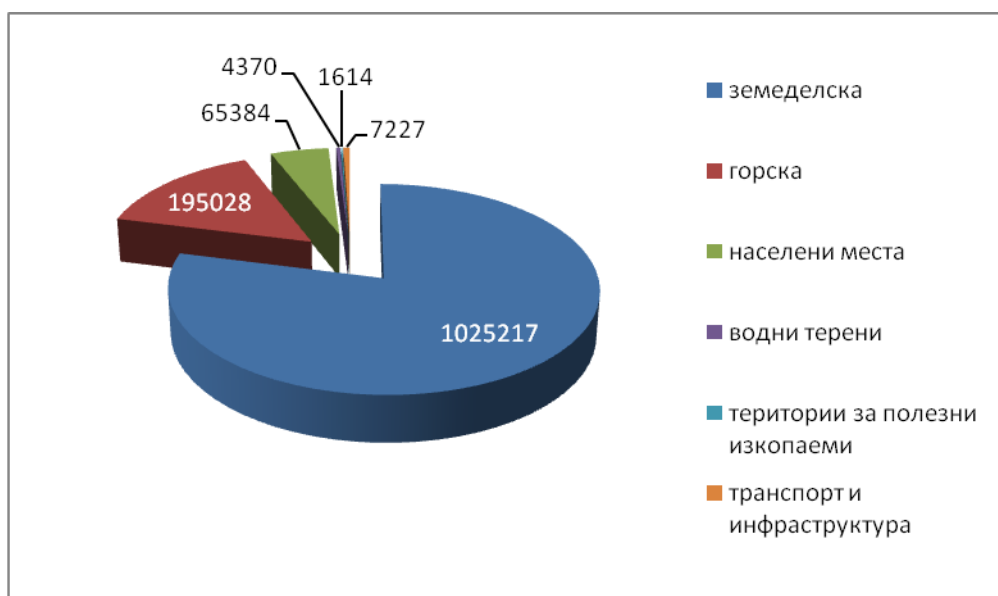
4.5 Земеделски територии и горски фонд

Земеделските територии заемат 79% от територията на общината. Най-голяма част от тях са ниви - 87% (средно за страната 43,3%). Големият процент земеделски територии е обусловен от отличните предпоставки за развитие на земеделие – плодородни почви, благоприятен климат и равнинен релеф. Това е най-плодородната част на Дунавската равнина, предлагаща условия за развитие на екологично селско стопанство, преработвателна и лека промишленост. Основен източник за замърсяването на почвите се явява неправилната употреба на химични средства за растителна защита.

Горските територии заемат 15% от територията на общината, при средно за страната 34%. Най-широко разпространени са издънковите гори (32%), горите за реконструкция (24%), широколистните високостеблени гори (17%) и нискостеблените гори (15%). Следва да се отбележи, че делът на същинските гори е много нисък, преобладаващите гори са изкуствено засадени полезащитни горски пояси, част от които са изсечени, без да са възстановени. Като цяло, естествената растителност в този район е изтласкана от земеделските култури и се е съхранила на много малко места. В същото време горите подобряват качеството на околната среда, като намаляват шума, възпират силните ветрове и поглъщат праха и газовете. Те имат решаващо влияние върху водния режим, предпазват почвата от ерозия и регулират температурата. По този начин горите играят определяща роля за климата и ландшафта. Голяма част от горите на територията на община Добричка са все още с неизяснена собственост, което пречатства предприемането на мерки за тяхното управление, опазване и възстановяване.

По площ на земите със селско-стопанско предназначение и използвана земеделска площ, общината заема първо място в района и в страната.

Фиг. 1. Разпределение на територията според предназначението ѝ (дка)

4.6 Растителен свят

Широко разпространени на територията на община Добричка са тревните, храстовидни и дървесни видове (дъб, габър, ясен, липа, акация, червен дъб, киселица, шестил и иглолистни). От храстите преобладават предимно дрян, глог, кучи дрян и др. Тревната покривка е гъста, състояща се предимно от житни треви. За защитена местност “Орлова могила” са характерни божур и останки от степни гори. Преобладава културната и селскостопанска растителност.

На територията са разпространени естествено растящите дървесни видове келяв габър, цер, мъждрян, полски ясен, клен, летен дъб и космат дъб. Незначително е разпространението на бряста, мекиша, благуна, елшата, върбата, габъра, източния бук. Преобладават естествените гори от издънков произход. От изкуствено внесените видове най-голямо участие има акацията, черният бор, шестила, клена, явора, ореха, сребролистната липа, махалекката, евроамериканските тополи, бадемът, кайсията, крушата, киселицата, копривката, гръцката ела, атлаският кедър и др. От храстовите видове се срещат: дрян, глог, смрадлика, драка, шипка, кучи дрян, брадавичест и ръбест чашкодрян, птиче грозде, черна калина.

Върху по-уплътнените почви са разпространени троскотова-пасищно-райграсови пасища, в които доминират троскот и пасищния райграс. Житните растения заемат около 60% от тревостоя. Бобовите са застъпени с 3 до 10% като най-често се срещат сърповидна люцерна, обикновен звездан, хмелна люцерна и извито сграбиче. Разнотревието заема 37-40% и включва видове като теснолистния живовлек, лечебното глухарче, млечка, висок лопен, същинско еньовче, горчив пелин, бял равнец и двугодишна дрипавка. Растителността в тези пасища е с ниски фуражни качества, прегаря още в началото на лятото и не може да се използва.

От храстите се срещат главно видове като източен габър, обикновен глог, обикновен люляк, смрадлика, трънка, драка, мъждрян, космат дъб, шипка и други, а от лианите се среща повета.

На територията на община Добричка са налични находища на билки. Регистрирани са два пункта за изкупуване на билки - в с. Подслон и с. Фелдфебел Дянково. 17 от анкетираните кметове определят билкарството като подходящ поминък на територията на селата им.

4.7 Животински свят

Във фаунистично отношение, територията на общината се отличава с преобладаващи степни видове. От едрите хищници характерни са вълка и лисицата, от дребните – пъстрия пор и степния пор. Други типични представители на местната фауна са европейски лалугер, обикновен хомяк, заек, таралеж. От птиците, освен широко разпространените видове като лястовици и врабци, в района се срещат и прелетни характерни видове като дропла и стрепет. По-рядко срещани представители са червен ангъч, белоопашат мишелов, малък скален орел.

Територията на община Добричка се характеризира с присъствието на специфични степни елементи и е обусловена от наличието на развито селско стопанство, суходолия и гори.

Видовият състав на установените представители на гръбначната фауна за района на община Добричка (наименованията на видовете са по Симеонов, Мичев 1991) е представен от клас влечуги, птици и бозайници.

В района са установени малко на брой индивиди от редки и застрашени от изчезване видове животни. От влечугите това са единични екземпляри от двата вида костенурки – шипобедрена и шипоопашата (*Testudo graeca*, *Testudo hermanni*) и голям стрелец (*Coluber jugularis*), които са включени в Закона за Биологичното разнообразие (ЗБР). От

животинските видове, характерни за прилежащите територии в ЗБР попадат 109 вида. 84 вида са включени в Бернската Конвенция, а 77 вида в Европейския Червен списък. В Червената книга на Р.България са включени 9 вида. От бозайниците само сляпото куче е включено в Европейския Червен списък с неуточнен статус.

4.8 Защитени територии

Защитените местности на територията на община Добричка са следните:

❖ **Защитена местност „Орлова могила“** - Стопанисва се от ДГС „Добрич“. Територията, която обхваща местността е 42,7 ха, като попада изцяло в териториалния обхват на община Добричка;

❖ **Защитена местност „Суха река“** - 1 773,38 ха., които попадат в обхвата на общините Добричка, Крушари и Тервел.

Защитените зони по Натура 2000 по директивата за птиците, които се намират на територията на община Добричка, са:

❖ **Защитената зона BG0002048 „Суха река“** /обявена със Заповед № РД-853/15.11.2007 г., доп. и изм. със Заповед № РД- 84/28.01.2013 г. на министъра на околната среда и водите/ е с обща площ от 254 377.861 дка и обхваща землищата на следните села от територията на община Добричка: с. Воднянци, с. Миладиновци, с. Черна, с. Хитово, с. Житница, с. Крагулево, с. Дряновец, с. Тянево, с. Подслон, с. Карапелит, с. Полковник Иваново, с. Ловчанци, с. Гешаново и с. Пчелник.

❖ **Защитената зона BG0002085 „Чаиря“** /обявена със Заповед № РД-551/05.09.2008 г. на министъра на околната среда и водите/ обхваща землищата на следните села от територията на община Добричка: с. Методиево и с. Генерал Колево, обща площ от 14 515.749 дка;

❖ **Защитената зона BG0002082 „Батова“** /обявена със Заповед № РД-129/10.02.2012 г., на министъра на околната среда и водите/, която обхваща землищата на с. Батово, с. Дебрене, с. Одърци, с. Прилеп, с. Соколник, с. Стожер от територията на община Добричка. Общата ѝ площ е 381 475.190 дка.

Защитените зони по Натура 2000 по директивата за опазване на природните местообитания (хабитати) и на дивата флора и фауна, които се намират на територията на община Добричка, са:

❖ **Защитената зона BG0000102 „Долината на река Батова“** от територията на община Добричка обхваща землищата на селата Батово, с. Дебрене, с. Одърци, с. Прилеп, с. Соколник, с. Стожер, обща площ 184 591.874 дка.

❖ **Защитената зона BG0000107 „Суха река“** обхваща долината на Суха река с прилежащите ѝ суходолия, скали и скални венци по склоновете.

На територията на общината са обявени следните четири вида **вековни дървета**:

- ❖ Вековно дърво „**Круша**“ – с. Златия;
- ❖ Вековно дърво „**Обикновен бук**“, обявено със заповед №1027/01.12.1982 г. на КОПС в с. Батово, м-ст „Кирчово кайначе“, отд. 277/подотд. „и“ на ДДС Балчик по ЛУП от 2005 г.;
- ❖ Вековно дърво „**Топола – бяла**“, обявено със заповед №3734/06.10.1965 г. в с. Батово (на площада пред кметството);
- ❖ Вековно дърво „**Летен дъб**“, обявено със заповед №1027/01.12.1982 г. на КОПС в с. Стефаново в частен имот.

Сред защитените растителни видове са и находищата на божур и останките от степни гори в землището на с. Орлова могила, както и находището на обикновения божур при с. Батово.

4.9 Културно – историческо наследство

Древният римски път Дуросторум - Марцианополис е пресичал западната част на територията на община Добричка, минавайки в близост до Одринци, Долина, Златия, Миладиновци и Алцек. По протежението на стария римски път са разположени две стари римски крепости – Адина и Тилициум. Късноантична крепост и римска пътна станция "Тилициум" се намира в близост до с. Дряновец. Била е част от римската провинция Втора Мизия. В непосредствена близост до с. Дряновец се намират следните обекти:

- ❖ Селище от римската епоха и българското средновековие /XI-XIIв./; до източните покрайнини, над левия бряг на Суха река, в м. „Зад селото”/”Кюю аркасъ”/, до обилен водоизточник т.н „Горчива чешма”;
- ❖ Пещерна обител; 1,600 м. източно, в отвесна скала при левия бряг на Сухата река /при неин десен завой;
- ❖ Пещерен обител „Мързък пещериси”, 4 км. север-североизточно, при десния бряг на Суха река;
- ❖ Могилен некропол: 600 м. северозападните покрайнини, върху възвишеност на района, м. ”Мочук кору” /”Закръглена гора”/;
- ❖ Ранновизантийска крепост ”Калето” - 1500 м. югоизточно, върху височина обградена от запад, юг и изток от суходолие идващо от м. ”Фурладана” /суходолието е ляв приток на Суха река/;

❖ Късноантично селище /V-VI в. от н.е./, 1200 м. югоизточно; непосредствено северно и северозападно от крепостта „Калето“;

❖ Късноантичен водопровод - започва на 900 м. източно от селото в м. ”Кара чаллъ” /”Черни тръни”/, минава през м. ”Пунарджика” /”Извора”/ и завършва при крепостта „Калето” в югоизточна посока.

В местността "Славната канара" край село Дебрене, се провежда фолклорният събор "Песни и танци от слънчева Добруджа", включен в националния културен календар. Съборът има за цел да съхранява и популяризира добруджанските народни традиции, да стимулира интереса и любовта на поколенията към българското народно творчество, да подтиква към издирване, съхраняване и разпространение на добруджанския фолклор.

На територията на община Добричка функционират 35 читалища, които проучват, пазят и предават традиции, автентичност и селското наследство.

Към края на 2015 г. на територията на общината има регистрирани общо 4 на брой средства за подслон:

- ❖ многофункционален център за селски туризъм с. Славеево с капацитет 4 стаи;
- ❖ комплекс чифлика “Чукурово” в село Прилеп, който е изграден като хотелски комплекс с капацитет от 65 легла, 150 места за хранене, етнографски музей;
- ❖ къща за гости в с. Златия с 9 места за настаняване;
- ❖ къща за гости в с. Батово с 16 места за настаняване.

В попълнените анкети, използвани в проучването, е получена информация за следните забележителности, обект на културно – историческото наследство:

❖ **Природни** – резерват „Батово” и природен феномен „Планина под равнината” (с. Батово); леко планински и начупен релеф (с. Богдан); местност „Чаиря” (с. Ген. Колево); язовир "Одринци", местност "Ефеклията" (с. Одринци); "Сухата река", "Челеби кой" (с. Карапелит); местност „Калето” (с. Одърци); находище на божур (с. Орлова могила); „Свещен камък” (с. Фелдф. Дянково);

❖ **Исторически** – войнишки паметник (с. Бдинци); паметник на парашутиста (с. Божурово); ЖП гара "Дончево"; римска крепост (с. Дебрене); римска чешма (с. Камен); берелеф на Г. Сотиров; паметна плоча "Добричка епопея 5-7 септември 1916"; паметник на фронтоваците, загинали във войната (с. Полк. Иваново); „Каралезката чешма” – с. Стефан Караджа; къща, строена през 18 век и запазена до днес (с. Пчелино); „Кралитарковата стъпка” (с. Карапелит).

❖ **Религиозни** – множество православни храмове, параклиси, църкви (една от които на 140 години) и джамии, аязмо (с. Полк. Минково).

❖ Множество празници (празник на градинаря, празник на ромите), патронни празници, чествания на годишнини, събори и фестивали (на хризантемата, на божура), провеждани в миналото със запазени и предадени традиции и до днес.

5. Състояние на околната среда

5.1 Околна среда

Географските и икономическите условия в община Добричка са благоприятни за запазване на околната среда. На територията няма големи замърсяващи предприятия. Общината е с едни от най-ниските показатели в област Добрич от замърсители на водата, въздуха и почвата.

Община Добричка попада в района на действие на Регионалната инспекция по околната среда и водите - гр. Варна, която изпълнява на регионално равнище държавната политика за осигуряване и опазване на благоприятна и здравословна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи.

Въздух

Община Добричка се характеризира с климатични фактори, обуславящи нисък потенциал на замърсяване на атмосферния въздух от местни източници. Наблюдението и непосредственият контрол върху състоянието и експлоатацията на обектите с източници на емисии в атмосферния въздух, върху работата на пречиствателните съоръжения и върху емисиите от отделните източници се извършва от РИОСВ - Варна.

В общината няма изградени химически предприятия, които да замърсяват въздуха. Превишаване на нормите на прах се наблюдава единствено в района на Асфалтовите бази (с. Врачанци). Причините за наднормените стойности са лошото техническо състояние на пречиствателните им съоръжения - неправилно функциониране и неспазване технологичния режим на мокрото прахоулавяне. Към 2011 г. са установени наднормени замърсявания на атмосферния въздух с прах и въглероден оксид и от “Клас олио” ООД (с. Карапелит). Като основни замърсители на въздуха в общината се явяват малкото промишлени предприятия, птицефермата в с. Дончево, кравеферма в с. Смолница, транспортните средства, бензиностанциите, използването на твърди и течни горива (най-вече през зимния сезон),

локалните инсталации за отопление на сградите (източници на серни окиси, прах и сажди), както и опалванията на стърнищата и неорганизираното изпускане на емисии в атмосферния въздух чрез изгаряне на гуми от МПС. В района на площадката на депото в с. Стожер, земеделските земи се засаждат с едногодишни култури и се обработват с наторяване, при които процеси се отделят емисии - източници на неприятни миризми.

Води

Община Добричка е бедна на водни ресурси – те заемат 0,19% от общата ѝ площ, значително под средното за страната ниво от 2%. През територията на община Добричка преминава долината на р. Суха, която е приемник на битовите отпадни води на град Добрич, след пречистването им в ГПСОВ - с. Врачаници.

На територията на общината са разположени 16 язовира. С изключение на язовир Одринци (3 500 000 куб. м.), всички останали са с малък обем водни маси, поради което могат да се третират като микроязовири. Състоянието на язовирите се определя като задоволително.

В Община Добричка емисионното състояние на повърхностните водни обекти се осъществява при пункта за мониторинг „р. Батова – устие“. Главен източник на отпадъчни води са битово-фекалните води от населените места. Няма крупни промишлени обекти, отпадъчните води на които биха оказали голямо натоварване на повърхностните водни обекти в този район.

Химизацията на селското стопанство и попивните ями за битово-фекални води са основните причини за замърсяване на плитките подземни води. Неконтролираното азотно торене през 80-те и началото на 90-те години, неефективно действащите пречиствателни съоръжения за отпадъчни води от животновъдните ферми, неизградената канализация за отпадъчни битови води, липсата на ПСОВ, допринасят за замърсяване на подземните води използвани за питейни нужди с нитрати. Правилното съхранение на азотосъдържащите торове е най-ефективният начин за опазване на почвата и водите от точковото замърсяване с нитрати. За целта земеделските стопанства трябва да разполагат със съоръжения за складирането им с достатъчен капацитет.

Като проблем се открояват и: нерегламентираното заустване на отпадъчни води от животновъдни ферми в суходолията и деретата, както и наличието на високи подпочвени води, което често стават причина за наводнения в населените места от територията на общината.

През 2004 г. МОСВ включва Община Добричка в списъка на чувствителните зони, в които съществува висок риск чрез просмукване или оттичане водите да се замърсяват от земеделски източници или частично вече са замърсени.

Почви

Почвите в община Добричка и околността имат високо естествено плодородие. Основен източник при замърсяването на земеделските земи се явява неправилната употреба на химични средства за растителна защита. Замърсяване на земеделски земи е констатирано в районите на големите свинеферми (около лагуните) и птицекомбината в с. Дончево. Причините за замърсяването са преливане на лагуните или тяхното изпускане при почистване.

Друг проблем, допринасящ за замърсяването на почвите, е продължаващото нерегламентирано изхвърляне на отпадъци върху почвената повърхност (строителни, битови, промишлени и селскостопански отпадъци).

Принос за замърсяването на почвите на територията на общината имат водната и ветрова ерозия, проявяващи особено силно по склоновете на суходолията. За засилване на ефекта от ерозията допринасят и намаляването на горските площи и екстензивното полевъдство. Сред основните причинители на ерозия на почвите са водата и вятърът, които механично разрушават и отнасят почвените частици. В района на Добруджа преобладават постоянни североизточни ветрове, които при липса на така наречените ветрозащитни пояси биха били сериозна предпоставка за развитие на ерозионни процеси. Проливните дъждове и дългите засушавания през летния период също са причина за ерозия. Прилагането на високотехнологично земеделие и запазването на изградените противоветрови пояси предотвратяват развитието на ерозионните процеси в почвите. Засаждането на многогодишни култури и трайни насаждения също би могло да бъде отговор срещу почвената ерозия.

Вкислени, засоленни, както и замърсени с тежки метали почви на територията на община Добричка няма. Съдържанието на вредни вещества в почвата е под допустимия минимум. Възстановяването на нарушените терени се извършва съобразно проекти, съгласувани от МОСВ.

5.2 Отпадъци и управление на отпадъците

Управлението и третирането на отпадъците е сред основните приоритети на Община Добричка в областта на опазване на околната среда. Най-важните констатации, изведени в разработен в това направление анализ са следните:

- ❖ В експлоатация е регионално депо за неопасни отпадъци в с. Стожер, което обслужва общината и отговаря на нормативните изисквания. На площадки в депото са изградени: инсталация за сепариране на материали за рециклиране; съоръжение за открито компостиране на биоотпадъци; съоръжение за третиране на строителни и едрогабаритни отпадъци и склад за временно съхранение на опасни и специфични отпадъци;

- ❖ Всички населени места са включени в организирана система за сметосъбиране и транспортиране на битови отпадъци, като във всички села са поставени съвременни съдове тип „Бобър“;

- ❖ Въведена е система за разделно събиране, транспортиране, съхраняване, предварително третиране, повторно използване, рециклиране и оползотворяване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, образувано от домакинства, обществени административни учреждения, училища, търговски, промишлени, туристически и други обекти на територията;

- ❖ На територията са налични складове с пестициди и други препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност и ББ-кубове, които са потенциална заплаха за околната среда;

- ❖ Няма изградена канализационна система за населението на община Добричка и съответно ПСОВ, което е предпоставка за замърсяване компонентите на околната среда (почви и води - подземни и повърхностни) на територията на общината.

- ❖ Няма налична инфраструктура за управление и третиране на животински отпадъци (трупове);

- ❖ Не е въведена система за разделно събиране на отпадъци и биоотпадъци;

- ❖ Не са налични съдове за съхранение на биоразградими и биоотпадъци;

- ❖ Не са налични съдове за домашно компостиране и не е въведена такава система;

- ❖ На лице са множество нерегламентирани сметища (36 от анкетираните кметове посочват наличие на нерегламентирани сметища край населените им места);

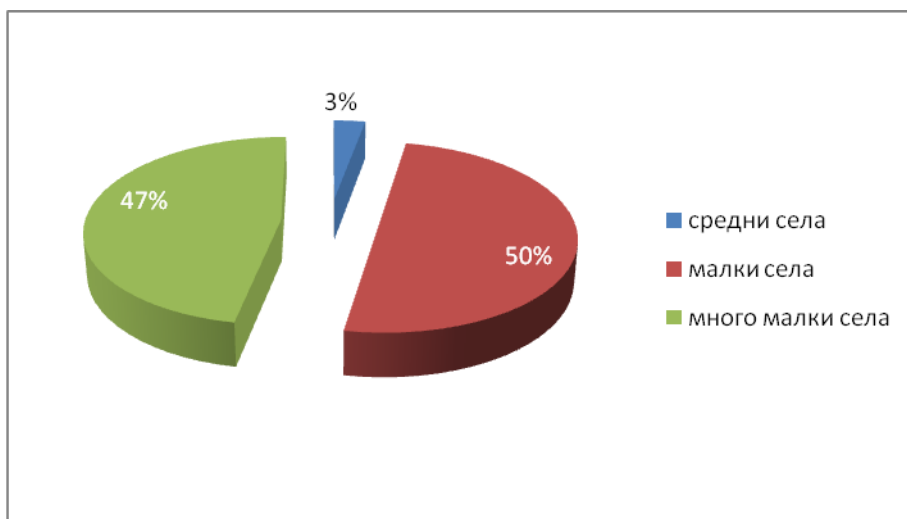
- ❖ В същото време, разходите на общината във връзка със сметосъбирането и транспортирането, както и количеството на битовите отпадъци непрекъснато се увеличават, въпреки тенденцията за намаляване на жителите на селата.

6. Социално-демографски характеристики

6.1 Динамика на населението

Към 31.12.2015 г. населението на община Добричка е 21 194 души или 11,74% от населението на област Добрич. През периода 2010-2014 г. се наблюдава тенденция към намаление на населението в общината – намаление с 2 722 д. (11,4%) за 2014 г. спрямо 2010 г. (23 864 д.). През 2015 г. е отчетено леко покачване – с 52 души. На територията на община Добричка няма градове, населението живее в 68 села на общината. Много големи (над 5000 души) и големи села (от 2000 до 5000 души) липсват. Има 2 средни села (1000 до 2000 души) - с. Стожер с население 1256 души, и с. Карапелит – 1064 души¹. За сравнение, към 2005 г. е имало 6 средни села. Понастоящем има 34 малки села (от 200 до 1 000 души) и 32 много малки села, като 9 села са с население под 61 души. В село Прилеп са преброени едва 14 души. Тези данни разкриват характерната структура на общината, която се отразява както върху административно-териториалното ѝ устройство, така и върху икономическия ѝ облик. От друга страна, тези факти илюстрират задълбочаването на тенденцията на намаляване на населението и обезлюдяване на селата, характерна не само за община Добричка, но за цялата територия на страната.

Фиг.2. Категоризация на населените места в община Добричка по данни на НСИ от последното преброяване през 2011 г.:

¹ По данни на НСИ към 31.12.2014 г.

6.2 Разпределение на населението по възрастов и полов признак

Разпределението на населението по възраст и пол е следното:

Таблица 2. Възрастова структура на населението на общ. Добричка (2010-2014 г.)

Показатели/Години	2010	2011	2012	2013	2014
Население - общо	23 864	21 828	21 532	21 265	21 142
мъже	11 864	10 991	10 829	10 661	10 600
жени	12 000	10 837	10 703	10 604	10 542
Под трудоспособна възраст	3 722	3 523	3 525	3 524	3 519
мъже	1 868	1 814	1 796	1 794	1 790
жени	1 854	1 709	1 729	1 730	1 729
В трудоспособна възраст	12 970	11 724	11 649	11 514	11 450
мъже	7 091	6 540	6 508	6 410	6 372
жени	5 879	5 184	5 141	5 104	5 078
Над трудоспособна възраст	7 172	6 581	6 358	6 227	6 173
мъже	2 905	2 637	2 525	2 457	2 438
жени	4 267	3 944	3 833	3 770	3 735

Източник: Национален статистически институт

През разглеждания период данните от НСИ показват, че мъжете заемат по-голям дял спрямо жените в групите в под и в трудоспособна възраст, за разлика от групата в над трудоспособна възраст, където жените са значително повече.

Данните показват, че по отношение на възрастовата структура на населението през периода 2010-2014 г. се наблюдават следните тенденции:

❖ Населението в под трудоспособна възраст намалява с 203 д. (5,5%) за 2014 г. (3 519 д.) спрямо 2010 г. (3 722 д.);

❖ Населението в трудоспособна възраст намалява с 1 520 д. (11,7%) за 2014 г. (11 450 д.) спрямо 2010 г. (12 970 д.);

❖ Населението в над трудоспособна възраст намалява с 999 д. (13,9%) за 2014 г. (6 173 д.) спрямо 2010 г. (7 172 д.);

6.3 Естествен и механичен прираст на населението

Броят на населението в общината се обуславя и от факторите естествен и механичен прираст на населението.

Таблица 3. Естествено движение на населението по области, общини и пол (2010-2014г)

Година	Област/Община	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
		всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
2010	Област Добрич	1 827	932	895	2 998	1 644	1 354	-1 171	-712	-459
	Община Добричка	213	90	123	550	310	240	-337	-220	-117
2011	Област Добрич	1 843	955	888	2 924	1 604	1 320	-1 081	-649	-432
	Община Добричка	226	119	107	509	281	228	-283	-162	-121
2012	Област Добрич	1 689	874	815	2 961	1 592	1 369	-1 272	-718	-554
	Община Добричка	219	104	115	528	275	253	-309	-171	-138
2013	Област Добрич	1 614	823	791	2 858	1 621	1 237	-1 244	-798	-446
	Община Добричка	187	98	89	521	312	209	-334	-214	-120
2014	Област Добрич	1 562	808	754	2 922	1 586	1 336	-1 360	-778	-582
	Община Добричка	173	91	82	495	263	232	-322	-172	-150

Източник: Национален статистически институт

От данните в таблица 3 могат да се направят следните изводи по отношение на естественото движение на населението в община Добричка през периода 2010-2014 г.:

❖ Раждаемостта се характеризира с отрицателна тенденция – общият брой на живородените е намалял с 40 д.;

❖ Смъртността има колебливи стойности – в периода 2010-2012 г. нараства, за 2013 г. се отбелязва намаление в стойността ѝ, след което за 2014 г. отново има увеличение. Като цяло, изменението на смъртността в общината за 2014 г. спрямо 2010 г. е в посока намаление – намаление с 55 д. за 2014 г. спрямо 2010 г. В допълнение, може да се отбележи по-високата смъртност при мъжете;

❖ През целия разглеждан период смъртността бележи по-високи стойности спрямо раждаемостта, поради тази причина и естественият прираст в община Добричка за периода 2010-2014 г. се характеризира с отрицателни стойности.

Таблица 4. Механично движение на населението в община Добричка (2010-2014г.)

Година	Заселени	Изселени	Механичен прираст
2010	622	713	-91
2011	370	409	-39
2012	366	353	+13
2013	403	336	+67
2014	549	350	+199

Източник: Национален статистически институт

Броят на заселените и броят на изселените в община Добричка през разглеждания период бележат тенденция към намаление, съответно със 73 д. и 350 д. Важно е да се отбележи, че през периода 2012-2014 г. броят на заселените е със значително по-високи стойности спрямо този на изселените, което от своя страна оказва благоприятно въздействие върху цялостното развитие на общината.

Механичният прираст в началото на разглеждания период се характеризира с отрицателни стойности (-91 за 2010 г.), но поради отбелязаните положителни тенденции по отношение на броя на заселените, към края на периода той вече придобива положителна стойност (+199 за 2014 г.).

Средногодишна продължителност на живота на населението на област Добрич.

Данните в таблица 5 показват, че през периода 2008-2014 г. е постоянна тенденцията на увеличаване на средната продължителност на живот на населението в област Добрич, като тя е по-висока при жените.

Таблица 5. Средна продължителност на живота на населението за област Добрич по пол за периода 2008-2014 г.

Област	2008-2010 г.			2009-2011 г.			2010-2012 г.			2011-2013 г.			2012-2014 г.		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Добрич	71,6	67,7	75,77	71,91	68,16	75,96	72,27	68,85	75,67	72,49	69,14	76,06	72,72	69,39	76,23

Източник: Национален статистически институт

6.4 Етническа структура на населението

Основен етнос в Община Добричка, според самоопределилите се граждани, е български – 51,97% от общия брой на населението, турския – 16,29% и ромския – 19,87%. Не е известно, обаче, какъв процент от ромското население се е самоопределило като турско поради религията, която изповядват.

По данни на НСИ, актуални към последното преброяване от 2011 г., населението на община Добричка по етническа група и възраст е разпределено по следния начин:

Таблица 6. Население на община Добричка по етническа група и възраст (2011г.)

Етническа група	Общо:	Възраст (в навършени години)							
		0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70 и повече
Добричка	22081	2235	2229	2359	2618	2622	2807	3645	3566
Отговорили	20214	1867	1977	2150	2375	2396	2636	3439	3374
Българска	11475	533	675	792	1001	1270	1619	2688	2897
Турска	3596	355	433	489	577	469	503	438	332
Ромска	4387	795	777	762	707	565	434	242	105
Друга	347	42	30	47	43	55	52	56	22
Не се самоопределят	409	142	62	60	47	37	28	15	18

Източник: Национален статистически институт

Значително по-малки са групите на останалите етноси – 1,57% и тези, които не са се самоопределили – 1,85%. 8,46% от запитаните не са отговорили.

Характерно за територията на община Добричка е традиционно по-високият дял на ромското население спрямо средното за страната за всички възрастови групи. За децата до 9 години и младежите до 19 години тази разлика е над три пъти спрямо средното за страната, съответно 35,57% от децата до 9 години са от ромски произход и 34,86% от възрастовата група 10-19 години се определят като принадлежащи към ромския етнос. По експертни оценки, нарастването на ромския етнос в цялата страна се дължи на по-високите репродуктивни нагласи при него.

На фона на застаряващото население като цяло, се очертават проблемите с ранните бракове и високата раждаемост на ромски деца, в семейства с недостатъчни възможности за отглеждане на дете и родителски практики, препятстващи социализирането на децата в по-късна възраст. Такива са: ниска или напълно липсваща хигиенна култура; невладеенето и неупотребата на български език в младите семейства; проблеми, придружени от безработица и изолираност. Поради това, община Добричка се стреми да заема активна позиция, основана на разбиране и с нагласа за създаване на активни мерки в областта на образованието и трудовата заетост, първична медицинска помощ и обслужване на гражданите, особено насочени към интеграцията на етническите малцинства.

По отношение на така оформилата се етническа структура и увеличението на ромското население, усилията на общината в областта на тяхната интеграцията са свързани с изпълнението на: „План за действие на община Добричка за изпълнение на интеграционните политики 2015-2020 г.”, както и „Общинска програма за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства за 2016 г.”. Стратегическите

документи са насочени едновременно към промяна на общественото мнение към ромите и към социализацията на техните семейства чрез подобряване на стандарта и качеството им на живот, преодоляване на изолацията им, активизиране на гражданското общество за прояви на толерантност, съпричастност и активно социално поведение.

6.5 Образование

Осъществяването на държавната и общинската политика по отношение на образованието в община Добричка се осъществява от Дирекция „ОКЗСУСВТЗ”.

През учебната 2015/2016 г. на територията на общината функционира 32 целодневни детски градини, в 32 населени места от общината, със 664 деца от които едната е с четири групи, три са с две групи и останалите са еднотрупни целодневни детски градини.

Към момента на изготвяне на настоящия анализ, действащи са 10 основни и 3 начални училища на територията на общината. Осигурен е специализиран превоз за всички пътуващи ученици, които са на възраст до 16 години и подлежат на задължително обучение. В изпълнение на ПМС № 308/ 20.12.2010 г. за всички ученици от първи до четвърти клас в училищата и децата на 5- и 6-годишна възраст в детските градини се осигуряват средства за закуски. Целодневната организация на обучение в училищата и даването на безплатни закуски и обяд решават до известна степен проблемите с отсъствията на учениците от ромски произход.

От подлежащите на задължително обучение две години преди постъпване в първи клас в детските градини са обхванати 158 деца на 5-годишна възраст и 158 деца на 6-годишна възраст. В първи клас през 2015/2016г. са обхванати 202 деца. От необхванатите 90% са роми, които са се изселили през годината от България със семействата си.

През учебната 2015/2016 г. в училищата в общината се обучават 1408 ученика от първи до осми клас. Компютърно обучение е предоставено на 1200 ученици (85.23%), а езиково обучение – в задължителна подготовка чужд език изучават 1170 ученика (83.1%). Общият брой на учениците в полуинтернатните групи (38 на брой) е 912. Въпреки усилията и мерките, целящи задържане на учениците в училище, свеждащи се до обвързване на социалните помощи и детските надбавки с редовното посещение на децата в училище, броят на учениците показва тенденция към постоянно намаление. През учебната 2015/2016 г. от училище са отпаднали 45 ученици. За учебната 2015/2016 г. общият брой на персонала в училищата (233 бр.) и ЦДГ (138бр.) е 371 щатни бройки педагогически и непедагогически персонал. Около 65 % от учителите в общинските училища и детски градини имат степен на

професионална квалификация. Това показва, че системата на образованието в общината разполага с достатъчно на брой и квалифицирани кадри. Базата на образованието е разположена в общо 28 селища в общината.

Таблица 7. Население на 7 и повече навършени години по степен на завършено образование

	Общо	Степен на завършено образование					Никога не посещавали училище	Дете*
		висше	средно	основно	начално	незавършено начално		
България	6891177	1348650	2990424	1591348	536686	328803	80963	14303
Област Добрич	177216	24293	68038	50880	20066	9824	3706	409
Община Добричка	20534	676	4993	8606	3754	1591	844	70

Източник: Преброяване на населението и жилищния фонд 2011г., том 3 Области, книга 8 Добрич

*Деца, навършили 7г, но не постъпили в училище.

Образователното равнище на населението на общината е по-ниско от средното за страната и областта, независимо че се наблюдава нарастване на високообразованите лица и намаление на населението с основно и по-ниско образование. По данни от последното преброяване на населението през 2011г. (Таблица ..), от населението навършило 7 годишна възраст, само 3,29% е с висше образование (за сравнение този дял за България е 19,6% или почти шест пъти по-високо от общото за община Добричка, а за област Добрич този дял е 13,7%, което е над 4 пъти по-високо от този за общината). Относително по-малки са различията при делът на населението със средно образование: съответно за община Добричка общо този дял е 24,31%, а за страната 43,4% (т.е. по-малко от два пъти е разликата между националното равнище и равнището за общината) и за областта е 38,4% (или 1,58 пъти по-високо от средното за общината). Делът на лицата с основно, начално и незавършено начално образование на територията на община Добричка е 67,94%, което е 1,9 пъти по-високо от средното за страната (35,7% от населението над навършени 7 години) и 1,49 пъти от средното за областта (45,6%). По данни от преброяването през 2011г., 4,45% от населението на общината в територията на МИГ, на възраст 7 и повече навършени години никога не е посещавало училище, което също е няколко пъти по-високо от средното за област Добрич (2,1%) и средното за страната общо (1,2%).

6.6 Пазар на труда, доходи на населението

Наблюдаваните и описани по-горе тенденции в развитието на населението в община Добричка имат дългосрочни последици както за възпроизводството на населението, така и

за пазара на труда. Отрицателните процеси в развитието на населението през последните двадесет години са в основата на застаряване на трудоспособното население, което води до последици за пазара на труда, свързани с: намалява количеството и качеството на труда; промяна в образователното равнище, професионалните компетенции и адаптивност към промените; неблагоприятно отражение върху конкурентоспособността, качеството и производителността на труда като цяло. Нещо повече - в рамките на общината силно намалява инвестиционния интерес, селскостопанското производство се ориентира към монокултурно зърнопроизводство и ползване на високопроизводителна техника.

Характерно за заетостта в общината е нейната силна обвързаност с основния за района отрасъл - земеделието. Поради тази причина заетостта на работна сила в община Добричка много силно се влияе от месеците, през които се осъществява този отрасъл – лято/есен. През останалите сезони на годината безработицата в общината отбелязва най-високи стойности, поради липсата на търсене на работна ръка.

В таблица 8 са представени данни относно средногодишния доход на лице от домакинство в област Добрич за периода 2010-2013 г.:

Таблица 8. Средногодишен доход на лице от домакинство за периода 2010-2013 г.

	2010 г.	2012 г.	2013 г.
България	3 648 лв.	4 327 лв.	4 814 лв.
Област Добрич	3 013 лв.	3 856 лв.	4 166 лв.

Източник: Национален статистически институт

Данните от таблицата показват, че средногодишния доход на лице от домакинство в област Добрич е сравнително близък с отчетения на национално ниво. Средногодишният доход на лице от домакинство в областта е нараснал с 843 лв. (30%) за 2012 г. и с 1 153 лв. (38,3%) за 2013 г. спрямо стойността му през 2010 г. (3 013 лв.). Отчетените стойности на показателя за областта през 2013 г. показват, че доходът на лице от домакинство в областта е с 648 лв. по-нисък спрямо отчетения за страната (2013 г. – 4 814 лв.).

Средната годишна работна заплата е ключов индикатор за развитието на община Добричка. За периода 2010 – 2013 г. тя бележи тенденция към увеличение, като за 2013 г. нейната стойност възлиза на 8 196 лв. или с 28% повече спрямо базовата стойност от 6 403 лв. за 2010 г.

По отношение на **заетостта** в община Добричка, по данни на НСИ, се наблюдава увеличение с 412 д. (16,6%) на средносписъчния брой на наетите по трудово и служебно правоотношение за 2013 г. спрямо 2010 г. (2 488 д.).

Данни за безработицата, търсенето и предлагането на трудовия пазар в общината са представени на таблица 9:

Таблица 9. Икономическа активност и безработица в община Добричка (2010-2014 г)

Община Добричка	Икономически активни лица (брой)	Регистрирани безработни (брой)	Регистрирани безработни до 29 г. включително (брой)	Регистрирани безработни с регистрация над 1 г. (брой)	Брой безработни за едно СРМ	Равнище на безработица (%)
2010 г.	10 306	988	164	380	48	9,59
2014 г.	6 682	1 062	145	438	86	15,9

Източник: Национален статистически институт

Данните от таблицата ясно очертават негативна тенденция по отношение на икономическата активност и безработицата в община Добричка през разглеждания период – икономически активните лица са намалели с 3 624 д. (35,2%), а броя на безработните се е увеличил със 74 д. (7,5%). Равнището на безработицата се е повишило с 6,31% за 2014 г. спрямо 2010 г. Броят на безработните с регистрация над 1 г. нараства с 58 д. (15,3%). Значително нараства и броя на безработните за едно свободно работно място – увеличение с 38 д. (79,2%) за 2014 г. спрямо началото на периода. От друга страна, положителна тенденция се забелязва при броя на безработните младежи (до 29 г.), който е намалял с 19 д. или 11,6% за 2014 г. спрямо 2010 г.

Профилът на безработицата в общината показва тенденция за постоянна регистрирана безработица на ниско квалифицираните и/ или без квалификация жители на общината. Устройването на работа на лицата без образование и квалификация, в повечето случаи е възможно само чрез субсидирани работни места. Това са предимно лица от ромски произход. Майките с деца до 3 год. възраст, както и хората с увреждания трудно намират реализация, особено ако са и от ромски произход. Забелязва се тенденция за увеличаване на времето за престой на безработните на трудовия пазар. Нивото на образование е важен фактор и при съкращения – по-бързо се освобождават тези, с по-ниски нива на образование. Задълбочаването на финансовата и икономическа криза, преструктурирането на икономиката влияе върху обхвата и структурата на безработицата. Дирекция БТ – Добрич активно реализира държавната политика за насърчаване на заетостта и закрила при безработица и популяризира текущите програми и насърчителни мерки за заетост сред работодателите от областта. Това дава положително отражение на местния трудов пазар и поради факта, че обхваща голяма част от рисковите групи. Във връзка с реализирането на редица проекти през последните няколко години, община Добричка се явява най-големия работодател на своята територия по отношение на ромите.

Застаряването на трудоспособното население в общината води и до повишаване на равнищата на заетост на възрастните хора. Към момента, възрастовата структура на безработните лица показва, че трудоспособното население във възрастовите групи от 30 до 50 г. е най-засегнато на пазара на труда, с най-голям брой регистрирани безработни лица, като се наблюдава нарастване дела на продължително безработни лица в тези възрасти. Висок е и дялът на възрастовата група над 50 г. В структурата на безработните лица по пол безработните жени са с по-висок дял (повече от половината от безработните). Безработните лица без квалификация и специалност в общината са най-многобройната група в професионалната структура на безработните (над 80%). Най-малобройната група са безработните специалисти, които са с по-широки възможности за реализиране на пазара на труда. Безработните с работническа специалност са около 9% от всички безработни.

Към 31.12.2015 г., по официални данни, регистрираната безработица в община Добричка е 14,4%.

7. Развитие на социалната сфера

Обхватът на разработената „Общинската стратегия за социални услуги” в географско отношение покрива всички населени места от територията на община Добричка, като се обръща специално внимание на селата, където живеят малобройни рискови групи. Стратегията включва социалните услуги, които ще се предоставят на територията на общината през периода 2016 – 2020 г. - както съществуващите вече, така и развитието на нови социални услуги, които имат важно значение за социалното включване и решаването на проблемите на местните общности, рисковите групи и индивиди. Общинската стратегия подкрепя съхраняването, поддържането и установяването на жизнени общности и интеграцията на всяко дете и възрастен в тях. За постигането на тези цели общинската стратегия предвижда развиването на модерна, ефективна система от социални услуги, които поставят в своя център ползвателя, отговаря на нуждите на общността и осигурява равен достъп до качествено обслужване.

7.1 Здравеопазване

На територията на общината, с цел осигуряване на здравното обслужване на населението, са налице 13 лекарски и 3 стоматологични практики². В голяма част от помещенията, които се използват за целта са извършени ремонтни дейности и е осигурено съвременно медицинско оборудване. Обектите за здравно обслужване са общинска

² По данни на НСИ към 31.12.2014 г.

собственост, които предвид социалната им функция, общината отдава на символични наемни цени. Приоритетна цел на общината по отношение на здравеопазването е изпълнението на договорните отношения между нея и стоматологичните и лекарските практики. По този начин се цели осигуряване на първична доболнична помощ за населението.

Анкетното проучване сред кметовете показва, че в 8 населени места няма лекарски практики, а разстоянието до най-близката такава е между 2 и 25 км.

На територията на общината има само една действаща аптека. Лекарства могат да се закупят или от областния град Добрич (на разстояние до 35 км), или да бъдат „доставени“ от лекаря, обслужващ населеното място.

Мобилните аптеки, както и оборудваните със съвременна апаратура лекарски и дентални мобилни кабинети биха могли да бъдат решение на проблемите в тази област.

7.2 Култура

На територията на община Добричка са регистрирани 42 читалища, 35 от които активно функциониращи, с над 1500 души читалищни членове. Читалищата са уникална за Европейския съюз форма за съхраняване и популяризиране на стари обичаи, традиции, фолклор и национално съзнание. Те са приемани и продължават да бъдат институции, предоставящи възможност за творческа работа на фолклорни групи, просветителски средища и информационни центрове. Основната функция на читалищата е свързана с дейности по запазване културната идентичност на региона. Посредством художествено-творческа дейност читалищата в общината имат за цел запазване и съхранение на духовността на местното население. За 2015 г. близо 80 % от всички културни прояви на общината са проведени в читалищата. Над 1200 самодейци от читалищата в общината имат значителни участия – над 450 на брой в редица международни, национални, общински и читалищни изяви. Наред с това, в тях функционират танцови и певчески групи, групи за модерни танци, за художествено слово, за обичаи, коледарски и лазарски групи. Читалищата организират честването на бележити дати и годишнини в селата, както и на празници от народния календар. Ежегодно се изготвя Общински културен календар на читалищната дейност (средномесечно планирани между 10 и 15 събития), където акцентът е в организиране на автентични народни обичаи, национални и патронни празници, в които взимат участие не само самодейци, но и широката общественост.

Едно от най-мощните събития е провеждането на регионалния събор „Песни и танци от слънчева Добруджа” край село Дебрене, като през 2016 г. той се провежда за 48 пореден път. На всеки пет години този събор се превръща в кръг за класиране за националния фолклорен събор в Копривщица. За седма поредна година, през 2016-та, фолклорният събор е включен в Националния културен календар на България.

Основните дейности на читалищата са свързани още и с:

- ❖ Развитие и поддържане на библиотечно дело, периодичен печат и абонамент за художествена литература. Всички библиотеки функционират с основните си отдели – художествена литература, детски четива, техническа литература и изкуство;

- ❖ Художествена самодейност – музикални, фолклорни и танцови любителски състави. Участието във формите на художествената самодейност в читалищата е според желанието и потребностите на жителите на населеното място, независимо от тяхната възраст, пол, етническа принадлежност и вероизповедание;

- ❖ Концертна дейност.

От друга страна в читалищата от общината са заети над 47 души като постоянна заетост и осигуряване на доходи. Читалищните дейци не са прекъсвали и дейностите си по набиране и привличане на допълнителни средства чрез проекти пред Министерство на културата, както и проекти по местни и национални програми - за закупуване на книги, компютърна техника, фолклорни костюми и носии за самодейните състави. По проект на Министерството на културата – Програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки” на читалищните библиотеки в селата Божурово, Ф. Дянково и Плачи дол са осигурени компютърни конфигурации. В част от читалищата е осигурена и интернет връзка.

Физическото състояние на читалищния сграден фонд е задоволително. През 2010 г., по проект по ОП „Регионално развитие” са ремонтирани 7 читалищни сгради. През 2014 г. са извършени ремонтни и строителни работи в читалищните сгради в 22 села, отчетени на обща стойност 215 293,89 лв. собствени (общински) средства.

Въпреки това, за част от читалищата на територията на МИГ все още е необходим ремонт както на самите сгради, но така също и на зрителни зали, библиотеки, салони, съблекални, гримьорни... В общия случай материалната база е остаряла и се нуждае от подновяване. Според мнението на анкетиранияте кметове, само за 4 от сградите на читалищата е посочена нужда от основен ремонт. Необходими са музикални инструменти, озвучаваща техника, сцени, носии, завеси и т.н. Нужни са и инвестиции за оборудване с компютърна техника и обогатяване на книжния фонд, закупуване на техника и софтуер за

дигитализиране работата на библиотеките, за обособяване на информационни центрове, младежки клубове към читалищата и много други.

Читалищата на територията на община Добричка са доказали своя капацитет и традиции да обединяват и насърчават работата с деца (включително и ромски, като в почти всеки един от самодейните състави участват и представители на малцинствените групи). Привличането на различни етнически групи в самодейната дейност на всяко читалище е възможност, чийто потенциал следва бъде разширен и при работата съвместно с родители и деца. Съчетано с наличната материална база дейностите на читалищата могат да бъдат разнообразени допълнително като се предложи по-широка гама от групови занимания, кръжоци, подкрепа на децата и насърчаване изявите им в регионални/национални форуми, разпространение на информация и организиране на разяснителни и образователни кампании (наркотици, заболявания, агресия и насилие сред децата и т.н.).

Разнообразяването на читалищната дейност е многопосочен процес, в който освен съхраняване на самобитния характер и културните традиции на добруджанеца, цели и предоставяне на адекватни услуги в областта на културата и свободното време за преодоляване на социалните, териториалните и регионални различия. Изявите на самодейните колективи извън региона дават възможност на самобитните таланти от общината да приобщят местните ценности към националното нематериално духовно наследство, да представят самобитните си творчески продукти извън региона. Фолклорните традиции и тяхното съхраняване и популяризиране извън територията на община Добричка добавя принадена стойност, като привлича интереса към културното, природното и историческото наследство на територията ѝ.

7.3 Образователна инфраструктура

През 2016 г. на територията на община Добричка настъпват сериозни промени в броя на заведенията от образователната сфера – закрити са 8 общински училища, от които 3 начални и 5 основни. В следствие на това, и на основание на §8, ал. (3) от Закона за предучилищното и училищно образование, други 4 основни училища са преобразувани в обединени. Промяната е наложена в следствие на анализ на реалните потребности на общината и пазара на труда, с цел оптимизиране структурата на общинската образователна система. Демографският срив и миграцията на родителите с децата си водят до намаляване на общия брой на децата от община Добричка. Поради тази причина, повечето училища в общината работят в условията на маломерни и слети паралелки, което води до рязко понижаване на качеството на учебно – възпитателния процес. От друга страна, в системата

на делегирани бюджети, обезпечаването на учебния процес без общинско дофинансиране е трудно осъществимо и неизпълнимо. Всичко това налага предприемане на съответните мерки, като средствата от тази оптимизация бъдат насочени към ремонт на функциониращите училища, с цел създаване на подходящи условия за провеждане на учебния процес; подобряване и обновяване на материално – техническото оборудване; създаване на предпоставки и осигуряване на условия за спортни и извънкласни занимания, обхващащи учениците от закритите училища. Алтернатива за базите на закритите училища биха могли да бъдат: центрове за дуално обучение, изграждане на площадки за провеждане на задължителните часове по безопасност на движението; обособяване на бази за провеждане на различни обучителни курсове, вкл. шофьорски и др.

Професионалното образование не е представено на територията на общината.

В 21 функциониращи училища през учебната 2014/2015г. са учили 1498 ученика, докато през настоящата 2015/2016 техният брой е спаднал със 140 до 1358 ученика. В училищата преобладаващ контингент са учениците от малцинствените етноси. Съществуват проблеми с прибирането и задържането на подлежащите на задължително обучение деца. Проблемът с интеграцията на ромските деца е изключително важен. Сериозен проблем е и ранното отпадане от обучение на ученици.

Според данни, предоставени от кметовете в попълнените анкетни карти (27), броят на учениците в учебните заведения е 1140 ученика, като 1010 от тях са представители на ромския етнос.

Физическото състояние на сградния фонд в училищата и детските градини е задоволително. Малка част от сградите се нуждаят от подобряване на енергийната ефективност – подмяна на външна дограма, външна топлоизолация на сградите, ремонт на покривите, ремонт или подмяна на отоплителните инсталации и т.н.. Броят на компютрите в училищата е недостатъчен и следва да се увеличава. Необходимо е оборудването им с нова техника и пособия. В 12 училища има физкултурни салони, като само един от тях е в лошо състояние и има нужда от основен ремонт. Останалите са в добро състояние и се използват по предназначение. Необходимост има от изграждане на спортни площадки в училищата, както и от обновяване на спортните принадлежности и пособия.

Медицинското обслужване в училищата е задоволително, доколкото в училищата и детските градини има здравни кабинети, но те се обслужват от медицински сестри и фелдшери.

Стоматологичните кабинети са затворени и стоматологична профилактика не се осъществява.

7.4 Социални дейности

Социалните услуги се предоставят от дейността на Домашен социален патронаж. През 2011 г. Домашен социален патронаж (ДСП) увеличава своя капацитет за предоставянето на социални услуги на нуждаещите се в него от 350 на 500 места. През 2016 г. броят на селата, обслужвани в социален патронаж е 13, със 520 ползвателя.

През 2016 г. на територията на общината съществува и функционира Дом за възрастни с деменция в село Опанец с капацитет 50 места. През 2013 г., във връзка с процеса на деинституционализация, е закрит съществуващият до този момент дом за деца лишени от родителски грижи „Добруджанче” в село Овчарово (с капацитет 15 места). Понастоящем, в резултат на реализиран проект по ОП „Развитие на човешките ресурси” функционира Център за обществена подкрепа за деца в риск от 7 до 18 години – с капацитет 30 деца и техните родители. По този проект е предоставена социална услуга на общо 75 потребителя. Дейностите по проекта са насочени към приемна грижа и осиновяване, деинституционализация и реинтеграция на деца, превенция на насилие и изоставяне, отпадане от училище, превенция на отклоняващо се поведение, развиване на умения за самостоятелен живот.

В общината се наблюдава тенденция на увеличаване броя на лицата, нуждаещи се от услугите „Личен асистент”, „Социален асистент” и „Домашен социален патронаж”. От друга страна е налице липсата на услугите „домашен помощник” и „социален асистент”. Преодоляването на този проблем е възможно чрез увеличаване капацитета на обгрижваните хора като цяло и на лицата, получаващи социални услуги в Домашен социален патронаж, което от своя страна неминуемо ще изиска подобряване на материалните условия за работата на общинската структура.

Социалните дейности в общината се свеждат до подпомагане и разширяване на възможностите на хората да водят самостоятелен живот. Чрез социалната работа се цели подкрепа на нуждаещите се за извършване на ежедневни дейности или социалното им включване в обществото. Броят на лицата, нуждаещи се от социални услуги в общината нараства. Това се дължи на неблагоприятните социални и най-вече демографски процеси, в лицето на застаряване на населението, нарастване дела на самотните хора, децата в риск и хората с увреждания.

Проектите със социална насоченост, реализирани от община Добричка през периода 2007-2016 г., са включени в таблица 15.

Пенсионерски клубове

През 2016 г. на територията на общината функционират 53 клуба на пенсионера. Предвид важната им социална роля, изразяваща се в поддържане на социални контакти и жизнен стандарт на пенсионерите, приоритет на общината е финансирането на клубовете, с цел тяхната издръжка и развитие.

Тенденциите са в създаването на нови алтернативни социални услуги – дневни центрове, разширяване дейността на ДСП, насочване на социалните услуги към най-уязвимите групи – възрастни и самотни хора, хора с увреждания, деца в риск, представители на етнически общности и преход от институционални грижи към услуги, които оставят човека в неговата общност. Привличането на неправителствени организации и местния бизнес ще повишат качеството на социалните услуги.

В отговор на нарастващата нужда на самотно живеещите стари хора от общината от професионална медицинска грижа и добри битово-санитарни условия, би могло да се помисли за обособяване и оборудване на дом за стари хора в подходяща и свободна към момента сграда, част от общинския сграден фонд.

7.5 Спорт и младежки дейности

Обособени места за спорт има в част от училищата в общината, като физкултурните салони се нуждаят от ремонтни дейности. Наложително е да се търсят начини за възстановяването на детско-юношеския спорт и спортните състезания между училищата. В 10 села от територията на общината има стадиони, които се ползват от футболните отбори, такъв е и броят на регистрираните футболни клубове. Многофункционални спортни площадки са изградени чрез финансиране на проекти по мярка 41-321 от Стратегията на МИГ Добричка през програмния период 2007-2013 г. в три села от общината – Стожер, Карапелит и Победа. В общината няма организирана спортна дейност, кампанийно се организират спортни състезания по футбол. Усилията на общината могат да бъдат насочени към изграждане на комбинирано спортно съоръжение, което да се използва целогодишно; към осигуряване на условия за спорт и спортни съоръжения за учениците и всички, желаещи да спортуват. Добра практика в тази посока е монтирането на уреди за фитнес на открито, а така също организирането на детски спортни турнири през лятото, когато децата са във ваканция и имат достатъчно свободно време.

Освен всичко останало, заниманието със спорт е добра основа за интеграция и изграждане на толерантност към различните от малцинствените групи.

8. Икономически характеристики

8.1 Състояние на основните икономически сектори

Данни за основните икономически показатели на нефинансовите предприятия по икономически дейности за община Добричка за периода 2010-2013 г. са представени на таблица 10:

Таблица 10. Основни икономически показатели на нефинансовите предприятия за периода 2010-2013 г. по икономически дейности

Икономически дейности	2010 г.				2013 г.			
	Предприятия (брой)	Нетни приходи от продажби (хил. лв.)	Заети лица (брой)	ДМА (хил. лв.)	Предприятия (брой)	Нетни приходи от продажби (хил. лв.)	Заети лица (брой)	ДМА (хил. лв.)
Община Добричка	428	244 423	2 391	116 440	589	315 553	2 593	201 889
Селско, горско и рибно стопанство	140	124 151	1 424	98 604	299	182 330	1 631	163 757
Преработваща промишленост	38	61 572	561	8 252	43	..	589	9 978
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	9	..	5	1 587	9	2 326	..	21 847
Строителство	6	..	..	..	8	..	45	1 761
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	153	54 697	257	4 524	148	37 929	223	2 244
Транспорт, складиране и пощи	8	500	9	66	12	784	16	337
Хотелиерство и ресторантьорство	23	722	35	100	25	853	33	99
Операции с недвижими имоти	22	143	15	1 508	19	161	4	1 616
Професионални дейности и научни изследвания	11	219	11	7	9	..	19	42
Хуманно здравеопазване и социална работа	11	317	24	68	9	448	22	78
Други дейности	4	14	4	..	..	10	3	130

Източник: Териториално статистическо бюро – Добрич
Забележка: " .. " - конфиденциални данни

От данните в таблицата могат да бъдат направени следните изводи:

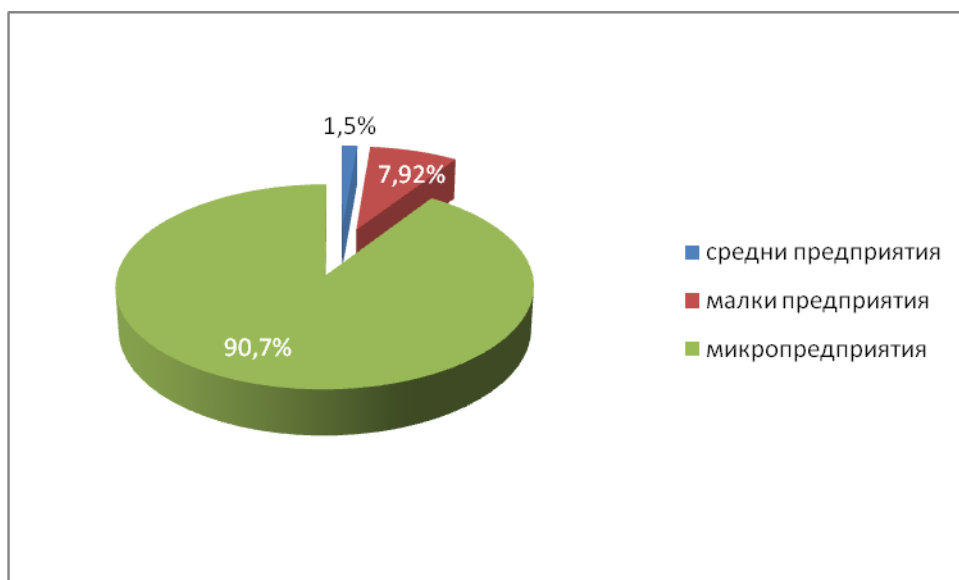
❖ Броят на предприятията в община Добричка бележи тенденция към увеличение – увеличение с 161 бр. (37,6%) за 2013 г. спрямо 2010 г.;

- ❖ Нетните приходи от продажби на продукцията също бележат ръст – увеличение със 71 130 хил. лв. (29,1%) за 2013 г. спрямо 2010 г.;
- ❖ Броят на заетите лица е нараснал с 2020 д. (8,4%) за 2013 г. спрямо 2010 г.;
- ❖ Разходите за закупуване на ДМА значително нарастват – увеличение с 85 449 хил. лв. (73,4%) за 2013 г. спрямо 2010 г.;
- ❖ Най-голям относителен дял по отношение на броя на предприятията, нетните приходи от продажби, както и броя на заетите лица имат секторите „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“ и „Селско, горско и рибно стопанство“.

По отношение на броя на предприятията според заетите в тях лица могат да бъдат направени следните изводи:

- ❖ По данни на НСИ, към края на 2014 г. на територията на общината функционират общо 581 на брой предприятия, най-разпространени сред които са микропредприятията (с до 9 заети) – 527 бр., които заемат дял от 90,7%.
- ❖ Малките предприятия (10 до 49 заети) на територията са 46 на брой и заемат дял от 7,92%, а средните предприятия (50 до 249 заети) – 8 на брой или 1,5%.
- ❖ На територията на общината няма големи предприятия (с над 250 заети).

Фиг. 3. Класификация на предприятията на територията на община Добричка по данни на НСИ към 2014 г.:

Малките и средните предприятия в общината реализират продукцията си предимно на територията на страната. Те не са на високо техническо и технологично ниво и въпреки увеличаването на ДМА, иновациите и условията на труд са на такова равнище, че те могат да бъдат изтласкани от пазара, ако не се въведат стандартите на ЕС.

8.2 Транспорт и инфраструктура

Община Добричка има сравнително добри вътрешни и външни транспортни връзки, които осигуряват достъп до морски и речни пристанища, Ро-Ро терминали и гражданско летище Варна. Благоприятните транспортни връзки с Румъния осигуряват достъп до съседни пазари. Преобладаващи са пътища от второкласната и третокласната пътна мрежа, като проблем се очертава състоянието на пътната настилка. Територията за транспорт и инфраструктура е разположена върху 0.6 % от територията на общината.

Общината остава в страни от международен път Е-87, свързващ ГКПП Дуранкулак на българо-румънската граница с ГКПП Малко Търново по протежение на черноморското крайбрежие, както и от общоевропейските транспортни коридори, като най-близките от тях са коридор № 7, преминаващ през Силистра и свързващ Северно море с Черно море чрез речния канал Рейн – Майн - Дунав и коридор № 8, свързващ Адриатическо с Черно море и достигащ до Варна.

През територията на общината преминават важни второкласни шосета:

❖ II-29 (ГКПП „Йовково“ –Генерал Тошево-Добрич-Аксаково-Варна), път II-71 (Силистра-Добрич-Оброчище), път II-27 (Нови Пазар-Добрич-Балчик).

Третокласната пътна мрежа включва::

- ❖ III 293 Добрич - Паскалево - Крушари - Коритен - граница Румъния
- ❖ III 9701 Ок.п. Добрич - Победа - Методиево - Малина - Преселенци - Горица - Великово - Сираково – Сърнино
- ❖ III 7105 (Средище - Хитово) - Балик - Житница - Козлодуйци – Добрич
- ❖ III 7106 Карапелит - Гешаново – Кочмар
- ❖ III 2702 (Владимирово - ок.п. Добрич) Одринци - Ведрина - п.к. гара Оборище - Генерал Киселово - Вълчи дол - Щипско – Суворово.

Главните пътища, пресичащи територията на общината, са радиално разположени към град Добрич, с направления северозапад, североизток и юг (Силистра, Констанца, Варна), като осъществяват връзката с опорните центрове в района. Според справка на община Добричка за дължина и състояние на пътната мрежа по участъци от общинските пътища, към 28.01.2013, пътищата в добро състояние са 162,6 км, в задоволително състояние – 12,6 км, в лошо състояние - 26 км. За периода 2007-2012 година са ремонтирани 91 821 м² асфалтова настилка върху повече от 300 км пътища. През същия период от време е подобрена уличната мрежа, чрез отремонтиране и смяна на асфалтова настилка (36 522 м² за

периода 2007-2012) и шосировка (17 991 м² за периода 2007-2012). За периода 2012-2014 г. са извършени още:

- ❖ рехабилитация и основен ремонт на общинската пътна мрежа -10 общински пътя, осигуряващи достъп до 34 населени места, като са ремонтирани 31 868 м² асфалтова настилка, в т. ч. пътя Карапелит – Медово – Бенковски с ремонтирани 6755 м²;

- ❖ ремонт и текущо поддържане на 11 общински пътя от четвъртокласната пътна мрежа, осигуряващи достъп до 21 населени места, със 7809 м² асфалтова настилка;

- ❖ улична мрежа – с финансовата подкрепа на различни програми, в т. ч. и мярка 41/322 на МИГ Добричка са ремонтирани 18 улици в 13 села от територията, оформени са нови бордюри и са обособени места за поставяне на контейнери за отпадъци.

- ❖ изградени 40 бр. нови ограничители на скоростта;

- ❖ подобрени са и възстановени пешеходни алеи, тротоари, площадки, паркове и публични пространства.

През територията на общината преминава жп линия от Разделна (община Белослав) за Девня, Суворово, Вълчи дол, Добрич и Кардам, която на север пресича българо-румънската граница при ГКПП „Йовково“ и продължава през румънска територия за Констанца и така свързва вътрешността на страната с Румъния, Украйна, Русия и други европейски държави. Железопътният транспорт осигурява връзка на общината със столицата, крайбрежието, Румъния и европейски страни. Чрез нея се осъществява преносът на товари към вътрешността на страната и към чужбина.

Действащи жп. гари и спирки на територията на общината са:

- ❖ Местност Ифеклията – прелез;

- ❖ Спирка – с. Победа;

- ❖ Спирка – с. Дончево;

- ❖ Спирка – с. Ген.Колево;

- ❖ Спирка - Ново Ботево.

Най-близко разположеното международно летище е летище Варна. На 210 км. от границата с Румъния се намира международното летище Букурещ. Значение имат и разположените в близост речни и морски пристанища - Силистра, на р. Дунав, пристанище Балчик и пристанищен комплекс Варна, Варна-Запад и Леспорт.

Транспортното обслужване на населението от селищата в общината се осъществява предимно чрез транспортни схеми, заминаващи и пристигащи в град Добрич. Все още има села с липсващ автобусен транспорт, като Ново Ботево, Врачанци, Кръгулево, Енево.

8.3 Съобщителна и комуникационна инфраструктура

Пощи

В Община Добричка реализират дейността си „Български пощи“ ЕАД с пощенски станции в с. Батово, с. Бенковски, с. Божурово, с. Ведрина, с. Владимирово, с. Дончево, с. Житница, с. Карапелит, с. Ловчанци, с. Методиево, с. Овчарово, с. Одринци, с. Паскалево, с. Плачи дол, с. Победа, с. Свобода, с. Смолница, с. Ст. Караджа, с. Стефаново, с. Стожер, с. Хитово, с. Черна.

Далекосъобщения

Телекомуникациите на територията на общината са организирани на базата на аналогови системи. Изградени са 25 селищни автоматични телефонни централи с монтиран капацитет 10 000 телефонни поста. Наситеността на телефонни постове е добра с малки изключения. Без телефонна връзка е само част от село Драганово и Дряновец.

Територията на общината е напълно покрита с мобилни комуникации. Към 2016 г. в 62 (от общо 68) населени места има интернет достъп.

9. Водоснабдяване и канализация

Питейното водоснабдяване на община Добричка се осъществява от подземни водоизточници чрез 16 бр. отделно работещи помпени станции: Воднянци, П. Гешаново, Бенковски, Владимирово, Тянево, П. Иваново, Смолница, Долина, Дулапулак, Камен, Батово, Оброчище, Прилеп, Дебрене и Стожер, и 4 бр. външни помпени станции (Лозенец, Безводица, Оброчище, магистрала Шабла). Единствен ВиК оператор за общината се явява „ВиК“ АД- гр. Добрич, като дружество със 100% държавно участие.

Основни водоизточници са дълбоки сондажи и малък брой каптажи, които са напълно достатъчни, като дебит за нормалното водоподаване в населените места. Няма неводоснабдени места и отклонение в стандартите на качество на водата. Водите се отличават с микробна чистота и могат да се използват за питейни нужди без пречистване. Междуселищната водопроводна мрежа е 353 км., от които 284 км. с азбестоциментови тръби, 31 км. - стоманени и 38 км. - полиетиленови. Селищната водопроводна мрежа е с дължина 444 км., от които 428 км. с азбестоциментови тръби, 10 км. - стоманени и 6 км. - полиетиленови. В кметствата са изградени 69 бр. подземни резервоари с обща вместимост 12 030 куб. м. и три куловодоема - Стожер, П. Гешаново и в района на Шевели могила с общ обем - 335 куб. м. вода.

Характерни за общината са големите загуби на вода, породени от амортизираните азбестоциментови тръби, които са предпоставка за непрекъснати аварии, както в междуселищните водопроводи, така и в селищните водопроводни мрежи (изградени основно през 60-те години на миналия век). Към 2011 г. частично е подменен водопроводът на 6 села.

17 от анкетиранияте кметове на населени места от общината определят като незадоволително качеството на водоподаване, с чести аварии и режими, с големи загуби.

В населените места от общината няма изградени канализационни системи за отпадни битови води, поради което няма изградени и селищни пречиствателни станции за отпадъчни води.

В допълнение, община Добричка попада в териториалния обхват на РИОСВ - Варна. Контролираният от РИОСВ – Варна, район включва част от територията на два водосборни басейна - Черноморски басейн, който се управлява от Басейнова дирекция за Черноморски район с център гр. Варна и Дунавски басейн, управляван от Басейнова дирекция за Дунавски район с център гр. Плевен. Наблюдаваните пунктове в програмата за мониторинг на повърхностни води за 2014 г. са: р. Суха при с. Ново Ботево, р. Добричка при с. Росеново, р. Караман при с. Мировци и два пункта на стените на язовирите Одринци и Оногур.

Големите водни повърхности обекти на територията на община Добричка са р. Суха и р. Батова (по данни на РИОСВ – Варна). Водосборът на река Суха в поречие Дунавски Добруджански реки с притоците и реките Караман и Добричка попадат в района на управление на Дунавската басейнова дирекция. Дунавските Добруджански реки са в групата на пресъхващите /пониращи/ реки - тип R9. Поради своя характер и влиянието на промените в климата, често срещано явление е пресъхването им, или повишение на техния отток.

10. Енергийна инфраструктура

В общината няма неелектрифицирани населени места. Има трафопостове и разпределителни мрежи ниско напрежение във всички населени места. Трансформаторната мощност в трафопостовите е достатъчна за съществуващите товари, но е неравномерно разпределена.

В няколко села се налага изграждане на нови трафопостове – Алцек, Полковник Свещарово, Приморци, Стефан Караджа. Подменена е ел.мрежата в селищата Долина, Одринци, Владимирово.

10.1 Газопроводи

През територията на Община Добричка преминават два магистрални газопровода. Единият газопровод е транзитен за Турция, а другият захранва националната газопрепосна система. До края на 2013г. се очаква да бъде завършен газопровод от Добрич до Силистра. Това обуславя изграждането на газоснабдителна мрежа с ниско налягане за битово и обществено газоснабдяване.

10.2 Улично осветление

Мрежата за улично осветление и осветителните тела е подменена с енергоспестяващи осветителни тела. Броят на монтираните осветителни тела е 7112 бр. Към 2011 г. са извършени строително ремонтни работи за разширение и увеличаване броя на осветителни тела в селата Бенковски, Лясково, Ф. Дянково, Царевец, Одринци, Овчарово и Възстановяване на парково осветление в с. Стожер

11. Благоустрояване на обществени места

Следва да се отбележи, че община Добричка провежда целенасочена политика за благоустрояване на обществените места. През 2014 година е подобрена инфраструктурата, облика и хигиенизирането на селата от общината.

11.1 Рехабилитация и основен ремонт на общинската пътна мрежа

❖ Извършен е основен ремонт на 10 общински пътя, осигуряващи достъп до 34 населени места, като са ремонтирани 31 868 кв.м асфалтова настилка на обща стойност 786 365 лв. В това число на път Карапелит - Медово - Бенковски е извършен основен ремонт на 6755кв.м. на стойност 200 000 лева;

❖ Ремонт и текущо поддържане на четвъртокласната пътна мрежа с бюджетни средства - извършени са ремонт и текущо поддържане на 11 общински пътя, осигуряващи достъп до 21 населени места, като са ремонтирани 7 809 кв.м асфалтова настилка на обща стойност 430 145 лв.

11.2 Улична мрежа

За периода 2010-2015 г. са полагани усилия за подобряване на уличната мрежа, принос за това има и СМР на МИГ Добричка. Предвид обширната територия на Добричка и големия брой населени места е идентифицирана потребност от подобни действия.

Кметовете на 19 села отчитат в анкетната карта, че улиците в техните населени места са лоши, а други 10 – абсолютно разбити.

Отново през редходния програмен период, със средства по Публична инвестиционна програма „Растеж и устойчиво развитие на регионите“ към Министерство на финансите е извършено благоустрояване на: три улици в с.Стожер; една в с.Плачи дол; две в с.Одринци; две в с.Паскалево; една в с.Смолница; една в с.Козлодуйци и две в с. Бенковски. Положена е 40501 кв.м. асфалтова настилка, оформени са нови бордюри - 2059 мл и места за поставяне на контейнери за отпадъци - 37бр. Стойността на инвестицията е 1 449 896 лева в това число строителство, проектиране, авторски и строителен надзор. За обектите е издадено удостоверение за въвеждане в експлоатация и са съставени технически паспорти.

11.3 Подкрепа на проекти на кметските съвети, които са кандидатствали за благоустрояване на уличните мрежи в МИГ Добричка

❖ Изпълнени са **пет договора по Мярка 41/ 321** „Основни услуги за населението и икономиката в селските райони”, а именно:

- „Чрез спорт по-здрави и енергични в община Добричка" на стойност 92 490,01лв.
- „Реиновиране на спортна площадка в с.Победа, Община Добричка" на стойност 104 242,78 лв.,
- „Реиновиране на спортна площадка в с.Карapelит" на стойност 135 527,01лв.
- „Подобряване на център за социални услуги „Дом за възрастни хора с деменция" с.Опанец" на стойност 72 851,69 лв.
- „Информационните и комуникационни технологии в детските градини на община Добричка" на стойност 40478,89 лв.

❖ Изпълнени са **седем договора по Мярка 41/ 322** „Обновяване и развитие на населените места", както следва:

- „Изграждане на детски площадки и ландшафтно оформление на парковото пространство в селата - с.Дончево, с.Смолница, с.Одърци" на стойност 106 074,79лв.
- „Изграждане на детски площадки и ландшафтно оформление на парковото пространство в селата - с.Божурово и с.Стефаново" на стойност 63 888,лв.
- „Рехабилитация на парково пространство в селата Бенковски и Плачи дол на Община Добричка" на стойност 70 672,68 лв.
- „Благоустрояване на парковото пространство в селата Ловчанци и Ф.Дянково" на стойност 104 642,53 лв.

- „Благоустрояване на парковото пространство в селата Стефан Караджа и Паскалево" на стойност 70 408,07 лв.
- „Благоустрояване на парковото пространство в селата Ведрина и Бранище" на стойност 88 675,48 лв.
- „Ремонт/рехабилитация на част от уличната мрежа в населените места на община Добричка" на стойност 91 664,44 лв.

Главната цел на проектите „Да се превърне територията на община Добричка в жизнена селска среда, чрез повишаване качеството на живот", допринася за изпълнение на един от приоритетите на Стратегията за местно развитие на МИГ Добричка, а именно „Повишаване качеството на живот на територията на МИГ Добричка". Това да се постигне чрез повишаване качеството на живот с осигуряване на достъп до основни услуги за населението, които напълно съвпадат с целите заложи в проектното предложение. Изпълнението на проектите допринася за разнообразяване на формите за отдих и развлечения на село и за създаване на условия за общуване сред природата. Чрез изграждането на детските площадки, паркове и зелени площи в населените места на Община Добричка се обособяват мини социални средища, около които постепенно се очаква да се развива социалната и икономическа активност на населението.

Поетапно подобряване и възстановяване на улични настилки, пешеходни алеи, тротоари, площи и паркове с бюджетни средства.

В предходния програмен период е извършен основен и текущ ремонт на улици в 52 населени места. Ремонтирани 21 435 кв.м асфалтова настилка и са изпълнени 31 988 кв.м. шосировки. Общата стойност на основните ремонти е 1 112 251 лв. от които 255 515 целеви средства и 856 736 лв. собствени средства. С цел осигуряване на безопасност при движението по улиците на населените места са изградени 40 бр. нови ограничители на скоростта в 16 населени места - Алцек, Батово, Долина, Козлодуйци, Котленци, Лясково, Одринци, Поп Григорово, Паскалево, Победа, Полковник Свещарово, Самуилово, Славеево, Смолница, Стефаново, Царевец. Общата стойност на инвестицията е 79 393,78 лв. За подобряване и възстановяване на пешеходни алеи, тротоари, площадки, паркове и публичните пространства са вложени 121 471,88 лева, като е извършено следното:

- ❖ Ремонт на автоспирки в селата Орлова могила / собствени средства 1 178, 48 лв./ и в селата Бдинци, Бенковски, Вратарите и Победа на 8 895,21 лв. Изградени са нови автоспирки на стойност 9 223,91 лв в с.Ловчанци, Плачи дол и Черна.

❖ В десет населени места - Бранище, Ведрина, Владимирово, Дебрене, Долина, Победа, Свобода, Сливенци, Тянево, Фелдфебел Дянково са извършени благоустроявания пред кметства, читалища, паркови пространства и други на обща стойност 60 426, 92лв.

❖ Изградени са нови водостоци в Славеево, Опанец, Ловчанци и Полковник Минково на стойност 28 027.92лв.

❖ За подобряване на проходимостта и проводимостта на водостоците в 3 населени места - с. Драганово, П. Григорово, Черна са извършени реконструкции на стойност 15 566, 44лв.

Продължаване работата за подобряване облика на обществените сгради: кметства, читалища, училища, ЦДГ, пенсионерски и младежки клубове.

Извършени са ремонти на:

- ❖ сградите на кметствата в 30 населени места,
- ❖ на административната сграда - авторботилиица и гаражи на община Добричка, възлизаци на обща стойност - 280 943,77лв..
- ❖ сгради на ЦДГ и ОУ в 25 населени места на обща стойност 534 436,66 лв. собствени средства.
- ❖ сгради на читалища - в 22 населени места на общата стойност на ремонтите е 215 293, 89 лв собствени средства.
- ❖ сгради на здравни служби - в 6 населени места на обща стойност 36 448,18лв. собствени средства
- ❖ сгради за домашен социален патронаж - в 8 населени места на обща стойност 47236,70 лв. собствени средства.
- ❖ сгради на пенсионерски клубове - в 9 населени места на обща стойност 65 081, 86 лв. собствени средства.
- ❖ сграда - съблекалня стадион - с. Бранище на стойност 2003, 69 лв. собствени средства.

Във връзка с устойчивост на проект „Възстановяване и модернизирание на детските заведения в прилежащите територии на град Добрич" е извършено инженерингово обследване на ЦДГ в с. Карапелит с цел да се установи състоянието на конструкцията и на инсталациите на сградата, както и да се изготви технически паспорт на сградата, отразяващ препоръките на специалистите за последваща поддръжка на инсталациите и конструкцията

на сградата. - обследвана е канализацията под кота ± 0 и състоянието на конструкцията на стойност 2880лв.

Завършване на проекта „Равен шанс за всички деца в община Добричка" по Проекта за социално включване на МТСП. През 2014 година са стартирали социалните услуги в общностния център. Социалните услуги по проекта се предоставят до края на месец септември 2015 г.

❖ За подобряване на водоснабдяването в населените места през 2014 год. е извършено следното:

Подменена е изцяло водопроводна мрежа в с.Житница с дължина от 388 м на стойност 13517,14 лв. С участието на „Водоснабдяване и канализация" ЕООД гр. Добрич е подменен водопровод между Владимирово и Бдинци – 4780 м. с общата стойност на инвестицията 48003лв. Доставен и монтиран трафопост тип МТТ за осигуряване на електрозахранването на Сондаж 2 в с.Смолница. Пускането в експлоатация на сондажа би подобрило водоснабдяването на Смолница, Малка Смолница, Козлодуйци, Врачанци, Златия и Миладиновци. Стойността на инвестицията е 22 701,60лв

❖ Поддържане на реконструираното и модернизирано улично осветление.

През 2014 год. е извършена реконструкция на съществуващо и изградено ново улично осветление в с. Овчарово улици „Втора", „Осма" и „Четиринадесета" на стойност 7 482,60лв.

❖ Корекции и почистване на потенциално опасни отводнителни канали и дерета.

През 2014 год. е извършено машинно почистване на деретата в селата Богдан, Черна и Победа на обща стойност 6 600,00 лева. Подготвени са инвестиционни проекти за изграждане на водосток в с. Крагулево и ремонт и възстановяване на водосток в с. Ново Ботево на обща стойност 3779 лева. Извършена е корекция на р.Суха от опашката на микроязовир „Златия- 1" до 500 м. от язовирната стена на язовир „Одринци" община Добричка - 1 етап. . До края на 2014 год. са изпълнени строителни и монтажни работи на стойност 107 522,40 лв.

❖ Естетизиране и разширяване при необходимост на гробищните паркове.

Извършени са ремонти на сгради, огради и водопроводи в гробищните паркове в 18 населени места на обща стойност 69 760,14 лв. Изградени са нови домове на покойника в три населени места на стойност - 27 011,66 със собствени средства и една обредна зала на стойност - 6 379, 58лв.

❖ **Поддържане и модернизиране на естествените чешми и кладенци в населените места.**

През периода са възстановени естествени чешми и кладенец в 11 населени места на обща стойност 41 186, 99лв.

❖ **Поддържане на старите и създаване на нови зелени площи в населените места на общината.**

Във връзка с поддържане на съществуващите зелени площи на села от територията на общината през 2014 год. са предоставени 2 673 дървета, храсти и цветя - посадъчен материал, произведен в общинския декоративен разсадник в с. Долина. Предоставените растителни видове: иглолистни видове - 315бр., широколистни видове - 318бр., вечно зелени храсти - 321 бр., цъфтящи храсти - 281 бр., цветя многогодишни - туфи - 523 бр. и летни цветя - 915бр. са засадени в дворните пространства на кметства, паркове, целодневни детски градини, по главни улици, в гробищни паркове, стадиони и др.

Всички населени места разполагат с обществени озеленени площи, но като правило поддържането им, с много малко изключения, е неудовлетворително. В много от селата е отчетена необходимост от подмяна на улични и тротоарни настилки и ново оформяне на парковите пространства. Всички населени места разполагат със собствен/и гробищен/и парк/ове – в някои случаи отделни за християнското и мюсюлманското вероизповедание. Част от тях се нуждаят от благоустрояване и ограждане, което изисква ресурси и осигуряване на поддръжка във времето.

Дейностите и мерките за благоустрояване на населените места се приоритизират според нуждите, като се наблюдава тенденция в посока увеличение на финансовия ресурс от бюджета на общината за тяхното изпълнение.

При разработване на настоящия анализ е проучено мнението на местното население, институциите и бизнеса за идентифициране на потребностите и нагласите им, свързани с перспективното развитие на територията на МИГ. В резултат на това проучване е установено, че според населението следните характеристики на средата, както и съответните услуги са най-важни и належащи за решване: центрове за повишаване на квалификацията и кариерно развитие, услуги за възрастни хора, мобилни медицински услуги и услуги насочени към деца и млади хора, услуги в подкрепа на бизнеса. Това в голяма степен се покрива и с виждането на институциите (основно анкетираните са представители на местната администрация), които определят най-важните услуги за развитие на територията и човешкия потенциал като: центрове за повишаване на

квалификацията, мобилни медицински услуги, услуги в подкрепа на бизнеса. Конкретни мерки са предложени от самите кметове и кметски наместници, участвали в анкетното проучване. Към тези мерки се отнасят: дейности за облагородяване на средата, ремонт на читалища, изграждане на зали за празненства, оборудване на детски и спортна площадка, рехабилитация на парк, ремонт чакални на автобусни спирки, тротоари.

12. Развитие на икономиката/икономика на района-състояние и тенденции

12.1 Обща характеристика

Таблица 11. Основни икономически показатели за община Добричка, 2010-2014г.

Икономическа дейност	Пред-приятия	Производство на продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	ДМА	Заети лица
	Брой	Хиляди левове				Брой
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2010 г.	428	205 965	291 969	244 423	116 440	2 400
Селско, горско и рибно стопанство	140	142 392	167 260	124 151	98 604	1 433
Преработваща промишленост	38	55 773	63 643	61 572	8 252	561
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия	9	..	..	..	1 587	5
Строителство	6	..	..	..	..	..
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	153	4 129	56 011	54 697	4 524	257
Транспорт, складиране и пощи	8	500	515	500	66	9
Хотелиерство и ресторантьорство	23	188	722	722	100	35
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти;	..	..	..	..	..	..

далекосъобщения						
Операции с недвижими имоти	22	182	426	143	1 508	15
Професионални дейности и научни изследвания	11	218	219	219	7	11
Хуманно здравеопазване и социална работа	11	322	353	317	68	24
Култура, спорт и развлечения	..	..	..	..	..	..
Други дейности	4	10	14	14	..	4
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2011г.	484	257 714	333 771	269 343	141 051	2 456
Селско, горско и рибно стопанство	201	177 181	205 754	149 739	126 821	1 507
Преработваща промишленост	44	..	83 148	76 611	7 557	539
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия	6	..	..	..	..	..
Строителство	6	..	..	..	..	..
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	150	3 278	38 950	38 003	2 747	263
Транспорт, складиране и пощи	8	417	453	416	99	9
Хотелиерство и ресторантьорство	21	166	717	703	154	33
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..	..	..	..
Операции с недвижими имоти	20	151	170	109	1 299	7
Професионални дейности и научни изследвания	10	113	114	114	56	9
Хуманно здравеопазване и	11	312	312	310	62	20

социална работа						
Култура, спорт и развлечения	6	45	10	9	..	3
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2012г.	510	278 136	354 480	290 394	166 055	2 493
Селско, горско и рибно стопанство	236	196 887	231 642	173 021	146 578	1 550
Преработваща промишленост	41	..	..	..	8 703	554
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на	8	1 181	1 296	..	5 701	..
Строителство	..	..	..	..	..	..
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	6	..	..	..	..	44
Транспорт, складиране и пощи	143	3 293	41 455	41 093	2 464	257
Хотелиерство и ресторантьорство	11	428	429	388	110	14
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	20	226	825	800	140	29
Операции с недвижими имоти	19	32	60	..	644	3
Професионални дейности и научни изследвания	8	176	176	176	49	11
Хуманно здравеопазване и социална работа	..	..	..	..	..	..
Култура, спорт и развлечения	11	385	385	383	88	22
Други дейности	5	24	24	24	..	4
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2013г.	589	272 394	378 748	315 553	201 889	2 593
Селско, горско и	299	173 095	242 783	182 330	163 757	1 631

рибно стопанство						
Преработваща промишленост	43	..	..	..	9 978	589
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на	9	2 336	2 447	2 326	21 847	..
Строителство	8	..	..	..	1 761	45
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	148	4 894	38 185	37 929	2 244	223
Транспорт, складиране и пощи	12	821	856	784	337	16
Хотелиерство и ресторантьорство	25	230	873	853	99	33
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	19	186	225	161	1 616	4
Операции с недвижими имоти	9	..	..	..	42	19
Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..	..	..	..
Хуманно здравеопазване и социална работа	9	448	487	448	78	22
Култура, спорт и развлечения	7	10	10	10	130	3
ОБЩО ЗА ОБЩИНА ДОБРИЧКА 2014г.	581	269 753	339 500	271 477	202 188	2 606
Селско, горско и рибно стопанство	297	181 675	230 208	164 795	181 084	1 624
Преработваща промишленост	47	..	..	..	10 501	587
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на	9	..	..	..	4 209	..

Строителство	8	..	..	..	..	86
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	143	2 380	19 395	19 093	3 326	222
Транспорт, складиране и пощи	15	954	997	957	365	25
Хотелиерство и ресторантьорство	23	175	804	798	97	28
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	..	..	..	..	..	..
Операции с недвижими имоти	14	..	..	..	1 122	4
Професионални дейности и научни изследвания	5	65	68	65	..	5
Хуманно здравеопазване и социална работа	3	26	26	26	..	3
Култура, спорт и развлечения	9	327	371	327	76	13
Други дейности	7	35	35	35	..	5

12.2 Инвестиционна активност

Данните за инвестиционната активност на общината за периода 2010-2014г. са представени в таблица 12. Анализът на данните дава основание за следните изводи:

- Изразходваните средства за придобиване на ДМА през този период се увеличават над два пъти за община Добричка.

Добричка община показва нарастване на инвестициите предимно в селското стопанство.

Таблица 12. Инвестиционна активност на територията на община Добричка за периода 2010-2015 г.

страна/ област/ община	Показатели / Години	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Област Добрич	БВП на човек от населението, лв.	6748	7201	7440	7747	7802	
	БДС, млн.лв.	1162	1189	1202	1238	1245	
	индустрия	326	303	323	353	339	
	услуги	661	672	668	679	694	
	аграрен	176	213	211	206	211	
Община Добричка	Инвестиции	407.7	..	..	..	..	
	Разходи за придобиване на ДМА, в т.ч. за	37708	44683	43836	53422	45805	
	земя	1282	1564	3185	2783	4133	
	сгради	7697	14030	11040	10621	13217	
	машини и оборудване	22368	22625	25286	32388	21694	
	транспортни средства	1718	1743	2101	3047	2146	
	други	4643	4721	2224	4583	4615	
	Брой предприятия	428	484	510	589	581	
	Микро, до 9 заети	375	428	460	540	527	
	Малки, 10-49 заети	47	49	43	41	46	
	Средни, 50-249 заети	..	7	..	8	8	
	Големи, над 250 заети	..	-	..	-	-	
	Брой на заетите в предприятията	2400	2456	2487	2623	2606	
	Микро, всичко заети в микро	654	681	781	862	845	
	Малки, всичко заети в малки	860	918	887	788	831	
	Средни, всичко заети в средни	..	857	..	973	930	
	Големи, всичко заети в големи	..	-	..	-	-	

Област Добрич	Коефициент на икономическа активност, %	52.5	52.9	54.9	56.1	56.8	55.7
	Коефициент на заетост, %	53.9	43.7	46.4	47.3	48.6	48
	Коефициент на безработица, %	16.4	17.3	15.4	15.8	14.3	13.8
Община Добричка	Брой безработни, бр.	988	992	1462	1244	1062	
	На възраст до 29г, бр.	164	164	240	176	145	
	Брой население	23864	21828	21532	21265	21142	21194
	Гъстота на населението, души/кв.км.	18.4	16.8	16.6	16.4	16.3	
	Възрастова структура - Общо	23864	21828	21532	21625	21142	21194
	Население под 14 г (под тр.в)	3722	3523	3525	3524	3519	3435
	Население между 15 - 64 г (във тр.в)	12970	11724	11649	11514	11450	11698
	Население над 65 г (над тр.в)	7172	6581	6358	6227	6173	6061
България	Население на 15 - 64 навършени години, образование, бр. лица в хил.	5079.1	5009.9	4923.6	4859.2	4795.6	4726.6
	Висше	1002.8	1006.5	1017	1078.5	1132.4	1138.9
	Средно	2799	2801.2	2776.4	2706.1	2578.3	2538.2
	Основно и по-ниско	1277.4	1202.2	1130.2	1074.7	1084.9	1049.5
Община Добричка - Преброяване 2011	Етническа структура - Самоопределени		20214				
	Българска група, брой		11475				
	Турска		3596				
	Ромска		4387				
	Друга		347				
Община Добричка	Брой учащи	1602	1731	1787	1655	1660	1594
	Брой деца в детски градини	761	728	743	750	726	
	Брой лекари, общопрактикуващи	15	15	16	15	13	

	Брой лекари, дентална медицина	5	5	5	13	3	
Област Добрич	Републикански пътища, км		827				
	Общински пътища, км						
	Улична мрежа, км						
	Ж.п.		60				
Община Добричка	Жилища с компютър		1331				
	Жилища с достъп до интернет		1210				

13. Отраслова структура на икономиката

13.1 Селско стопанство

Благоприятното съчетание на природно-климатичните условия създава предпоставки районът на община Добричка да се определи като един от големите производители на селскостопанска продукция в страната. Селското стопанство е важен източник на доходи в населените места от общината, необходим и за поддържане на част от промишлената функция на общината (особено на хранително-вкусовата промишленост).

В община Добричка се развиват дейности като: зърнопроизводство, зеленчукопроизводство, овощарство, билкарство, говедовъдство, свиневъдство, птицевъдство, пчеларство, зайцевъдство, тютюнопроизводство, отглеждане на малини, къпини, ягоди и др. В таблица 13 са представени данни относно основните показатели в областта на земеделието за периода 2010-2014 г.:

Таблица 13. Основни показатели в областта на земеделието в община Добричка за периода 2010-2014 г.:

Показател	2010 г.	2012 г.	2014 г.
Размер на засетите земеделски площи (дка)	880 003	880 000	880 055
Обработваема земеделска земя (дка)	880 003	880 000	880 055
Поливни земеделски площи	283	271,1	205,9
Трайни насаждения (дка)	1 079,71	1 079,71	4 576,29
Земеделски производители (брой)	489	460	486

Източник: Национален статистически институт

Данните от таблицата показват, че размерът на **засетите земеделски площи** и **обработваемата земеделска земя** имат еднакви стойности и бележат известно нарастване през разглеждания период. От друга страна, **поливните земеделски площи** намаляват – намаление с 27,2% за 2014 г. спрямо 2010 г. Трайните насаждения значително се увеличават, като отбелязаното увеличение за 2014 г. спрямо 2010 г. е в размер на 3 496,58 дка или 323,8%. В допълнение, към 31.12.2014 г. в община Добричка има регистрирани 486 **земеделски производители** или с 26 бр. (5,7%) повече спрямо 2012 г. (460 бр.).

Районът е един от големите производители на селскостопанска продукция в страната, реална предпоставка за което е благоприятното съчетание на природно-климатичните условия. Този отрасъл е важен източник на доходи в населените места от общината и за поддържане на част от промишлената функция общината /особено на хранително-вкусовата промишленост/. Общата територията на землището на общината е 1 296 163 дка, от които земеделските територии – 1 008 590 дка, равняващи се на 77,81 %. Производството на селскостопанска продукция е съсредоточено в следните земеделски структури :

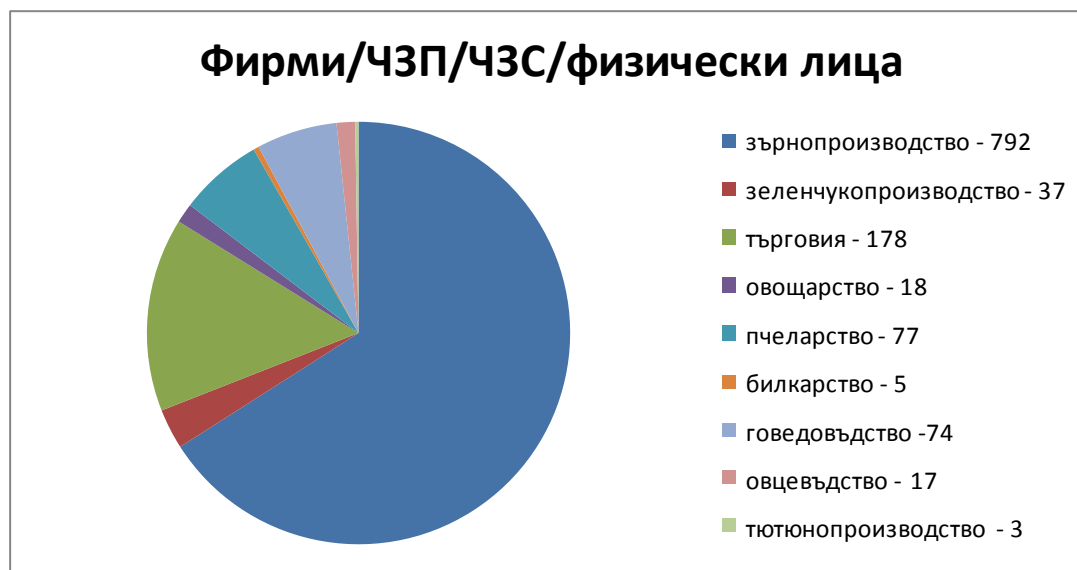
- ❖ частни земеделски стопани, арендатори, наематели - 1585 бр.
- ❖ от тях земеделски кооперации - 23 бр.

В сравнение с предходните стопански години има тенденция на увеличаване броя на земеделските структури. Двата подотрасъла - растениевъдство и животновъдство не са развити в еднаква степен.

По данни от извършеното анкетно проучване, кметовете на населените места от територията на община Добричка определят селата си като подходящи за инвестиции в следните направления на селското стопанство:

- ❖ Зърнопроизводство – в землищата на 42 от селата;
- ❖ Зеленчукопроизводство – в землищата на 13 села на територията;
- ❖ Овощарство – в 24 села;
- ❖ Билкарство – в 17 села;
- ❖ Говедовъдство – в 20 села
- ❖ Свиневъдство – в 4 села;
- ❖ Птицевъдство – в 12 села;
- ❖ Пчеларство – в 37 села;
- ❖ Зайцевъдство – в 6 села;
- ❖ Тютюнопроизводство – в 2 села;

- ❖ Отглеждане на малини, капини, боровинки, ягоди – в 3 села.

Фиг.5 Брой производители по дейности

По данни от Преброяването на земеделските стопанства през 2010 година, земеделските стопанства в област Добрич са 10 823, което представлява 2,9 % от стопанствата в страната. Използваната земеделска площ (ИЗП) е в размер на 3 353 234,5 дка и е разпределена в 10 823 стопанства. В община Добричка ИЗП е 875 725,1 дка, разпределени в 3 255 стопанства.

Растениевъдство

На територията съществуват традиции в земеделието. Земята и плодородието на почвите са основният ресурс, който определя поминъка. Съгласно баланса на територията от общо 1298 000 дка площ, 79 % са земеделска земя, от която засетите земеделски площи са 880055 дка (68 %), поливните площи са само 206 дка, а трайните насаждения – 4576,29 дка (0,45 % от земеделската земя). Създадени са условия за комасация на обработваемата земя и 28 земеделски стопани обработват над 34 % от засетите площи. Налице е биполярност на земеделската структура.

В община Добричка има утвърдено производство на пълния набор продукти в отрасъла, обусловено от благоприятните агро-климатични и релефни условия. В структурата на растениевъдството основно място заемат пшеницата, ечемика, царевичката и слънчогледа.

Табл. 14 Засети площи и средните добиви по култури и по години на територията на Община Добричка, град Добрич

Култури	Посевна площ-дка			Среден добив-кг/дка		
	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Пшеница	314 324	288 433	292 984	365	448	448
Ечемик	24 184	27 468	13 794	372	407	205
Царевица	165 803	169 402	185 164	492	715	625
Слънчоглед	197 923	186 489	175 442	212	216	240

Източник: НСИ

През последните 2 години се наблюдават промени в специализацията на стопанствата. Очертава се трайна тенденция на диверсификация на културите, характерна за малките и средни стопанства до 800 дка. Промяната в пазарната конюнктура, свързана с намаляването на изкупните цени на зърното, традиционно високите ренти и променените схеми за подкрепа по ПРСР 2014-2020 г. стартираха процеси на пренасочване, особено на малките стопанства, към други видове култури. Трайните насаждения са увеличени с 323,8 % спрямо 2010 г., расте броят на зеленчукопроизводителите, които обработват средно между 5 и 15 дка, а също на площите, засети с етерично-маслени култури и билки. Перспективно направление е оранжерийното производство на зеленчуци, което наред с някои технически култури имат потенциал за бъдещо развитие чрез увеличаване на заетите площи и разнообразяване на отглежданите култури. Непрекъснато се увеличават стопанствата, в които се отглеждат малини, тикви, дини и пъпеши, ким, лавандула, арония, ядки, събират се билки.

❖ Друга специфична информация:

Овощарство в Добричка:

Според вида на насажденията, най-голяма е площта на овощните насаждения от сливи -369,400 дка, следвани от дюли -250,630 дка и орехи 249,300 дка, т.е. представители на видовете: костилкови, семкови и черупкови. В с. Одринци има насаждение с площ от 215 дка малини, в с. Плачи дол - от 110 дка. По населени места най-голяма площ с овощни видове и обща площ над 100 дка има в с. Пчелник – 402,818 дка; с. Одринци – 298,000 дка, с. Стожер – 169,000 дка, с. Козлодуйци – 154 дка; с. Бранище – 125 дка.

Зеленчукопроизводство:

Зеленчукови ферми има в 42 от общо 68 населени места на територията на община Добричка. Концентрация на малки зеленчукопроизводители и поливно земеделие има в Одринци, Долина и Батово. Средно статистическият зеленчукопроизводител на територията на община Добричка обработва между 5 и 15 дка. Стопанствата са малки, трудът – екстензивен, бизнесът – семеен. Секторът е консервативен по отношение на прилагане на иновации и опит да се диверсифицира продукцията. Браншът създава заетост, но изпитва затруднения в наемането на работна ръка, тъй като трудът е сезонен, възнаграждението не е високо, работата на полето не е за възрастни хора, а на село населението е основно такова. Съоръжеността на фермите с инвентар се оценява като добра. С малки изключения зеленчукопроизводителите нямат собствена техника и ползват такава под наем. Не са налични съвременни съоръжения и сграден фонд за съхранение на продукцията.

Обичайните насаждения, отглеждани в зеленчуковите ферми в община Добричка, са: дини и пъпеши (29 %), краставици - градински (14 %), полски (10%), и оранжерийни (1 %), тикви – 17 %, картофи (10 %), домати – полски, градински и оранжерийни (10 %), пипер – градински и полски (9 %).

Според местните зеленчукопроизводители не съществува ефективен контрол върху семената. Вносните семена са скъпи, очакванията не винаги дават резултат, гаранции не се предоставят. Пазарът на зеленчуковата продукция е стихийен. Няма предварителни договори, няма плановост, едва когато е напълно готова за консумация, продукцията търси своя пазар.

Етерично – маслени култури:

Етерично-маслените култури заемат все по-голяма площ в Житницата на България. Според данни от Областната земеделска служба, през 2016 г. площите, насяти с лавандула са 6961 дка, при 4461 дка през 2015. За засятите площи с маточина все още не се води статистика, но и при тях се отчита значително нарастване.

❖ **Проблеми в растениевъдството:**

- вносът на чужди стоки и липсата на пазари;
- скъпа техника за напояване, високи цени на съвременните оранжерии, липса на складове за съхранение на продукцията;
- липса на специфични за зеленчукопроизводството субсидии;
- липса на работна ръка;
- ниски изкупни цени на продукцията при висока себестойност /от високи цени на торове, пестициди, горива, части за поддържане на техниката/;

- липсата на достатъчно инвестиции за създаване на нови трайни насаждения и лошото поддържане на съществуващите;

- липсват достатъчно и големи складове, където да се съхранява продукцията от зеленчукопроизводството и овощарството, фризери, в които да се охлажда и тържища, на които да се продава.

❖ **Според Областната дирекция “Земеделие и гори”, развитието на отрасъл растениевъдство се нуждае от:**

- Субсидиране и кредитни линии за горива, торове и препарати;
- Кредитиране и стимули при създаване на нови и реконструкция на съществуващи трайни насаждения;

- Реконструкция на откритата канална мрежа и дъждовалните полета;
- Облекчаване процедурата по създаване на “Сдружения за напояване“;
- Субсидиране на поливните култури: зеленчуци, царевица, тютюн и слънчоглед;
- Приоритетно подпомагане на земеделските производители, осъществяващи дейността си на принципа „земя - краен продукт“.

❖ **Възможности за решение на проблемите:**

- промяна в схемата на безвъзмездна помощ по критерии, отчитащи спецификите на различните типове производство;

- въвеждане на протекционистични мерки спрямо внос от пазари извън европейските и строг граничен контрол;

- създаване на местни пазари за производители и насърчаване на директните продажби;

- създаване и поддръжка на информационни източници, които са лесно достъпни и активни в предоставянето на информация;

- гарантиране чрез общинския поземлен фонд на земя, предоставяна за производство на зеленчуци;

- механизация на труда, диверсификация на културите и подобряване на условията за тяхното производство и съхранение;

- създаването на мощности за преработка на продукцията.

Животновъдството губи много от своите позиции и докато е било силно развито в миналото, сега несигурният пазар на продукти от животински произход, недостатъчният контрол върху вноса на тези продукти, нелоялната конкуренция и ниските изкупни цени сериозно задържат развитието му.

В последните години се наблюдават положителни тенденции в развитието на сектора в общината. По данни на Държавен фонд „Земеделие“ (ДФЗ), към 31.12.2014 г. броят на животновъдите е 369 бр. или със 197 бр. (114,5%) повече спрямо отчетения през 2010 г. (172 бр.). Броят на животните също бележи значителен ръст, като увеличението за 2014 г. (1 283 223 бр.) спрямо 2010 г. (75 309 бр.) възлиза на 1 207 914 бр. или 1 604%. На територията на МИГ Добричка се отглеждат 40 % от говедата, 28 % от овцете, 77 % от кокошките носачки, 73 % от пилетата за угояване, 30,58 % от пчелните семейства, отглеждани в Добричка област.

На територията на община Добричка, в с. Дончево, е разположен най-големият птицекомбинат в страната „Яйца и птици - Зора" АД за производство на едnodневни пилета, разплодни и стокови яйца и реализацията им. Нараства броят на големите фермери, като Недко Митев в с. Овчарово, Джавид Бейтула в с. Карапелит, Пантелеев в с. Смолница, Рогови в с. Котленци. В последните години, освен за отглеждане на традиционните видове животни - говеда, овце и птици (кокошки и патици), са изградени и към момента действат нетипични за региона животновъдни ферми: Ферма за интензивно отглеждане на аквакултури на рециркуляционен принцип, Риболюпилня за интензивно отглеждане на аквакултури и Цех за обработка и преработка на аквакултури - Инвеститор: "Бул Аква Фиш" ООД в с.Славеево. В с. Стефаново има Развъден център за водоплаващи птици - Инвеститор: "Мейпъл Лийф Полтри" ЕООД.

Населението притежава познания и традиции в отглеждането на животни, а наличието на собствени фуражи благоприятства развитието на животновъдството. Нормативно уредената възможност за директни продажби на продукцията от фермите ще стимулира животновъдите и те ще имат нужда от инвестиции за постигане на законовите изисквания. Предизвикателствата в сектора са свързани и с постигането на европейските стандарти.

24 от анкетираните кметове посочват, че в землищата на техните села има подходящи условия за развитие на биологично земеделие и/ или животновъдство

❖ **Говедовъдство:**

Млекодобивните стопанства /ферми/ по данни на националния регистър на фермите за производство на краве мляко, поддържан от Българска агенция за безопасност по храните (актуален към 30.11.12г.) категоризирани „Първа група” са 61 стопанства с общ брой 7 337 крави. Фермите първа категория имат задължително над 10 дойни животни и собствен фермерски пункт за събиране на млякото. В тях анализ за качествените показатели на млякото се извършва минимум два пъти месечно.

❖ **Овцевъдство:**

Тенденциите в овцевъдството са благоприятни, а това е и най-традиционния вид животни за нашата страна. Проблемите обаче в сектора са най-големи. Това налага задълбочена дискусия, разработването на нова стратегия и съответна програма за развитието на отрасъла на национално ниво. Необходимостта от създаване на млечно овцевъдство което да е специализирано се оформи през последните 30 години. Въпреки това на овцевъдството се гледа като на възможност и алтернатива за местните фермери и преработватели да произвеждат и задоволяват европейския пазар с висококачествено овче мляко, агнешко месо и овче сирене.

Само в 7 стопанства на територията на община Добричка се отглеждат кози – майки, общо 242 бр.

❖ **Пчеларство:**

В проучвания регион има паша и е установено наличие на капацитет за увеличаване на пчелините от една страна, а от друга - за увеличаване на броя пчелни семейства отглеждани в съществуващите пчелини. На територията на община Добричка рядко се прилагат техники за подвижно пчеларство. Наличните пчелни семейства са устроени само в населените места и са неравномерно позиционирани по територията на общината. Съгласно Закона за пчеларство, за устройване на постоянни пчелини с над 10 пчелни семейства, общината настанява пчелните семейства върху земеделска земя, горски територии, както и урегулирани имоти за срок от 10 години. Проучването показва, че на територията на община Добричка съществуват предпоставки за преход от любителско към професионално пчеларство, но след увеличаване на пашата и повишаване на квалификацията на пчеларите. Не се води пълният пакет документация на пчелина, което показва недобра и недостатъчна информираност и убеденост в пчеларите по отношение необходимостта от водене на пчеларския дневник. Липсата на документация на пчелина води до пропуски в профилактиката на заболяванията, което е предпоставка за увеличаване на риска от разпространение на заболявания по пчелите и пилото. На територията на община Добричка

няма регистриран нито един биопчелин, както и няма биологично производство на пчелни продукти.

❖ **Птицевъдство:**

По данни на Българската агенция по безопасност на храните, в 3 птицеферми кокошките - носачки се отглеждат в съответствие с изискванията за хуманно отношение. На други 7 са издадени предписания, в съответствие с действащата нормативна база. Към момента на провеждане на проучването големите птицевъдни обекти с носачки и ярки са 3 бр. и в тях се отглеждат около 518 774 птици. Останалите кокошки се отглеждат в малки фамилни ферми. В бройлерното направление оперират общо 4 ферми с общ брой на отглежданите птици 72 500 бр.. Данните сочат, че през 2012 г. производството на разплодни яйца бележи ръст с 3,2% в сравнение с предходната година. Основен дял от тях заемат разплодните яйца за производството на пилета. Към настоящия момент регистрираните по чл. 137 от ЗВМД на територията на община Добричка люпилни са 3 бр. с капацитет 328 800 бр. При развъдните стада и кокошки обектите са 3, от които родители – носачки 50 000 бр., при подово отглеждане и родители бройлери, също при подово отглеждане – 24 750 бр. Ферми за патици и мюлари на територията на община Добричка има само две, притежание на фирма „НАСТО – ПЕТ” ЕООД, находящи се в с. Бранище и с. Стефаново с по 50 000 бр. във всяка, отглеждани съответно клетъчно и подово.

❖ **Свиневъдство:**

През 2016 г. на територията на община Добричка е регистриран спад на броя на всички видове отглеждани животни. Намалението на броя на свинете е с около 4%. Основно намаление се отчита при стопанствата, отглеждащи от 1 до 9 женски разплодни животни, което е обусловено от процесите на окрупняване и концентрация на животновъдното производство. Статистическите наблюдения в национален мащаб показват, че 78% от свинете се отглеждат във ферми с над 50 броя свине-майки, като състоянието на територията на община Добричка е аналогично. Въпреки това, делът на стопанствата с 1-2 броя животни остава висок, което не позволява въвеждане на съвременни технологии на отглеждане и повишаване на ефективността на производството. През текущата година се наблюдава намаление на броя на свинете като цяло и на свинете майки в основно стадо. Стопанствата, в които се отглеждат от 1 до 9 броя свине са 4 броя. В тях се отглеждат общо 19 броя животни, което представлява 0,01% от общия брой на свинете, регистрирани в стопанствата на територията на община Добричка. От общо 9 броя регистрирани стопанства, в 6 от тях има по-малко от 100 броя животни, в едно стопанство се изхранват

153 животни, в едно стопанство – 403 животни, и в стопанство в село Карапелит се отглеждат 1175 броя животни.

❖ **Изводи:**

В обобщение може да се каже, че е необходимо подпомагане на фермерите в следните посоки:

- за осигуряване на терен и необходимата строителна документация за изграждане на нови обори за отглеждане на животни извън регулация на населените места, в съответствие с изискванията на синхронизираното българско законодателство – Наредба 44 на Министерство на земеделието и храните за изискванията към животновъдните обекти, които трябва да се въведат до края на 2013г.

- за обединяването им в Сдружения или група производители за осъществяване на диалог между съответните държавни органи, местната власт;

- за обединяването им в Сдружения или група производители за осъществяване на съвместен маркетинг, за общи доставки или за съвместно излизане на общи пазари;

- за регистриране на обща търговска марка;

- за внедряване на високопродуктивни породи животни с цел по-високи резултати и стабилизиране на доходите на им, когато са адаптирали материалната си база към европейските изисквания и е необходимо осигуряване на устойчивост на фермата.

❖ **Препоръки**

- Активизиране на диалог между животновъдите, които отглеждат тревопасни животни и общинската администрация за отдаването на мери и пасища за дългосрочно стопанисване, както позволява Закона за собствеността и ползването на земеделските земи, с цел подобряване на тревостоя, закупуване на електропастири и земеделска техника за поддържане на мерите и въвеждане на парцелна паша. Инвестициите по закупуването на техника за поддържане на пасищата и електропастирите са допустими като обект на инвестиция по мярка 4.1 на ПРСР 2014-2020 г.

- Инициране на диалог между животновъдите, които отглеждат тревопасни животни и общинската администрация за оземляването им с общински земи, с цел осигуряване на достатъчно площи, за да се произвежда фуража в самото стопанство, което ще намали себестойността на млякото и другите продукти, произвеждани от говедовъдните и овцевъдните стопанства;

- Организиране на срещи с технически служби на общината, главния архитект, ветеринарните органи и собствениците на обори за животни в бившите стопански дворове за осигуряване на възможности да се придадат терени към оборите, за постигане на

изискванията на Наредба 44 и регистриране на обектите като животновъдни, съгласно изискванията на чл.137 от Закона за ветеринарномедицинската дейност, който документ е задължителен при участие с проект по мярка 41 на ПРСР. Насърчаване създаването на масиви с многогодишни медоносни растения;

- Предприемане на действия за специализация на пчелините – увеличаване на вида добивани пчелни продукт.

13.2 Промисленост

Структурата на промишлеността се определя от подотраслите:

❖ Хранително-вкусова промишленост - производство на растителни масла, колбаси, яйцепроизводство, хлебопроизводство и др.;

❖ Лека промишленост –дамска конфекция, обувки и кожени изделия, производство на мебели;

В структурата на промишленото производство преобладава дялът на малките и микро предприятия. На територията на общината липсват преработващи предприятия, които да оползотворяват местната продукция, особено на плодове и зеленчуци, което е затруднение и за производителите.

13.3 Туризм

През територията на общината, в посока север-юг преминава долината на река Суха, присъщи за която са суходолия, стъпаловидни тераси, скали и скални венци, което я прави уникална забележителност. По поречието на реката се намират руини на антични тракийски, римски и средновековни крепости и скални манастири, което **прави долината подходящ обект на екологичен и културен туризм**. Каньонът край реката преминава в близост до селата Карапелит, Самуилово, Златия, Долина, Одринци, Ново Ботево. В районите около селата Карапелит, Крагулево, Одърци, Дебрене и Прилеп интерес представляват останките от вкаменелости, стари римска и византийски крепости, датиращи от 4-6 век и скални църкви-скитове.

През последните години броят на новорегистрираните фирми в района нараства, но въпреки това общият брой на активните стопански субекти, които оперират в община Добричка е недостатъчен. Равнището на предлаганите бизнес услуги също е крайно незадоволително.

Общият извод, който може да се направи, е за сравнително ниската конкурентоспособност на общинската икономика, поради преобладаването на микро и малки фирми в тях.

Най-голям е броят на фирмите в отрасъл „Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и на стоки за домакинството”. На второ място по брой на действащите стопански субекти е селското стопанство.

Една значителна част от селскостопанските арендатори в района са „външни”, т.е. не са регистрирани на територията на общината и не допринасят за приходите на общината, но имат принос към доходите на населението в тях.

Бизнесът констатира влошаване на резултатите в последните пет години, като има ограничени очаквания за разширяването и развитието му и в следващите пет години, въпреки че при добра пазарна ситуация около 25% от опериращите в сектора биха увеличили размера на досегашната си дейност. Важно е да се отбележи, че бизнесът въпреки трудностите планира запазване на броя на наетите през следващите три години, така както се е запазил и през последните три, веднага след кризата, когато са направени значителни съкращения.

Важно за развитието на бизнеса е нагласата към инвестиции. Съществен процент от бизнес структурите от територията са извършвали инвестиции в последните пет години, приблизително толкова биха направили инвестиции в следващите пет години. Но това се случва основно със собствени средства, което ограничава размера и обхвата на инвестициите, както беше констатирано. От друга страна трябва да се оцени и факта, че за микро- и малките бизнес-структури е ограничено кандидатстването за финансиране по национални и европейски програми и основните причини, които те посочват за това са: неизпълнение на критериите за допустимост; административната тежест при набавяне на необходимите документи и липсата на капацитет.

Основни изводи за развитие на икономиката в района

- ❖ Наличие на положителни тенденции в общинските икономики, които обаче са недостатъчни за компенсиране изоставането в регионален и национален мащаб.
- ❖ Основната производствена специализация е в традиционни производства. Преобладават производства с ниска добавена стойност, незначителен дял на иновациите, ниска предприемаческа и бизнес култура. Основен проблем остава ниската производителност и ефективност на производствата.
- ❖ Голямо влияние на аграрния сектор за местната икономика.
- ❖ В района липсват крупни инвеститори, които да променят облика на местната икономика и да създадат нужните предпоставки за бърз растеж.
- ❖ Сериозна е липсата на пазарна и предприемаческа инфраструктура от съвременен тип, способни да активизират бизнеса и инвестиционния интерес.
- ❖ Икономическата структура е представена основно от микрофирми, които се характеризират с ниска конкурентоспособност.
- ❖ Неподготвеност на дребните производители за коопериране.
- ❖ Много слаба диверсификация на икономическите дейности, което ограничава възможностите за заетост и растеж на местната икономика и увеличава зависимостта от развитието на пазара.
- ❖ Слабо развитие на предприемачеството в общината и липса на бизнес структури, които да я подкрепят.
- ❖ Инвестициите са недостатъчни и не спомагат за нужното обновление, развитие и растеж на икономиката.
- ❖ Слабо навлизане на информационните и комуникационни технологии.
- ❖ Необходимо е по-пълноценно използване на природните дадености на района за производство на екологично чиста продукция, която е по-конкурентоспособна. Това е сериозна предпоставка за привличане на нови партньори и инвеститори. С гъвкавия си характер тези производства могат да оказват и балансиращо въздействие върху териториалната структура на промишлеността.
- ❖ Съществува необходимост от стимулиране на частния бизнес и ориентирането му към развитие на жизнеспособни и високо-адаптивни малки и средни предприятия чрез съхраняване на жизнени традиционни промишлени отрасли и развитие на алтернативни производства и екологично-чисти продукти. Трябва да се има предвид при формирането на стимули, че съгласно проведено проучване на потребностите и нагласите на хората в територията на общината, свързани с нейното перспективно развитие липса на намерение за

стартиране на собствен бизнес е обяснена предимно с ограничен достъп до първоначален капитал (18-34 годишни); вече стартиран такъв (населението над 45г.).

❖ Друга алтернатива, предвид наличието на плодородна земеделска земя е да се наблегне още повече на земеделско производство, но поставено на нова модерна материално-приложна основа с по-добър маркетинг и пазари за реализация на продукцията.

❖ Реална възможност за пренасочване на стопанствата към нови/ алтернативни култури и обезпечение на процесите по отглеждането им с нови видове техника, включително поливни системи, с изграждане на сгради/ помещения за съхранение на продукцията.

❖ Наличието на тези ресурси е добра възможност за “затваряне на цикъла” чрез оползотворяването им в преработващи предприятия на територията на общината.

❖ *Проекти и управление на средства от ЕС*

Общинските администрации в България за последните десет години са активен участник в изпълнението на държавната политика за регионално развитие в контекста на членството ни в ЕС, което позволи разработването и финансирането на приоритетни за развитието на общините проекти, включително и в община Добричка. От разписани седем оперативни програми, приложими в програмния период 2007-2013г. за общината като бенефициент приложими са били: ОП „Развитие на човешките ресурси”; ОП „Регионално развитие”; ОП „Околна среда”; и ОП „Административен капацитет”.

Таблица 15. Проекти, финансирани от ЕС и други програми при община Добричка период – 2007-2016 г.

№	Име на проекта	Източник на финансиране	Бенефициент /партньор	Период	Обща стойност на проекта
1	BG161PO001/1.1-01/2007 Възстановяване и модернизирание на детските заведения в прилежащите територии на град Добрич	MPPB ОПРР	Община Добричка е бенефициент	2008/2011 г.	3 505 194,70 лв
2	BG161PO001/1.1-01/2007 Обновление на читалища в	MPPB	Община		1 926 530,04

	община Добричка	ОПРР	Добричка е бенефициент	2008/2011 г.	лв.
3	RO2005/017-535.01.01.18 Трансгранична Румъно – Българска асоциация на селскостопанските производители	Програма ТГС Румъния-България 2007-партньорство в селското стопанство	Община Добричка е партньор	2008	100 000 лв.
4	Ос4-Лидер „Придобиване на умения и постигане на обществена активност на съответните територии за потенциални местни инициативни групи в селските райони”	ПРСР ДФ”Земеделие”	Община Добричка е бенефициент	2008/2010 г.	108 704 лв.
5	BG051PO001-4.2.03 Шанс за кариерно развитие на деца, застрашени от отпадане от училищната образователна система	ОП”РЧР”	Община Добричка е бенефициент	2009/2010г.	123 234 лв.
6	RO2005/017-535.01.01.13 ТГС Румъния – България „Международна мрежа от информационни материали”	Програма ТГС Румъния-България 2007-партньорство в селското стопанство	Община Добричка е партньор на Румъния	2009 г.	На община Добричка е предоставено инфо тъч табло
7	Компонент 2 от Туининг проект на Министерски съвет BG 2006/IB/OT/01 „Укрепване на капацитета на структурите на българското правителство за мониторинг и анализ на	Министерски съвет	Община Добричка е партньор	2009 г.	1 650 000 евро за пет пилотни общини

	основни политики и разработване на съгласувани стратегически решения”				
8	„По-добро обслужване чрез електронно управление в Северозападен, Северен централен и Североизточен район за планиране”	ОПАК	Област Плевен 1 822 901,20 (Община Добричка е партньор)	2009/2010 г.	
9	НП“От социални помощи към осигуряване на заетост” – аварийно спасителна дейност	Нац.програма към “Бюро по труда”	Община Добричка е партньор на Бюро по труда	2008 г.	
10	BG051PO001-5.2.07-0037-C-0001 С грижа за хората за независим и достоен живот в община Добричка	Агенция за социално подпомагане ОП ”РЧР”	Община Добричка - бенефициент	2011/2012 г.	191 268,02 лв.
11	BG051PO001-5.2.06-0031-C-0001 Създаване и функциониране на Център за обществена подкрепа за деца в неравностойно положение от 7 до 18 години в община Добричка	Агенция за социално подпомагане ОП ”РЧР”	Община Добричка - бенефициент	2011/2012 г.	127 198,57 лв.
12	„Равен шанс за всички деца в Община Добричка”	МТСП Световна банка	Община Добричка - бенефициент	2011/2014 г. - продължен до 31.12.2015 г.	797 889 лв.
13	BG161PO001/1.406/2010/033 „Корекция на дере и охранителен канал за защита от наводнения в	МРРБ ОПРР	Община Добричка - бенефициент	2011/2012 г.	415 546,96 лв.

	урбанизираната територия на с.Сливенци – I-ви етап”				
14	„Подкрепа за достоен живот”	АСП чрез Дирекция „Анализ, административни и информационно обслужване”	Община Добричка партньор	2011/2013 до 01.03.2016 г.	Национално финансиране
15	„И аз имам семейство”	ОПРЧР	Община Добричка партньор	2011/2013 г до 31.12.2016 г.	15 000 000 лв. за цялата страна
16	„Нов избор – развитие и реализация”	ОПРЧР	Община Добричка е партньор към Бюро по труда	2012/2013 г.	180 241 лв.
17	Разкриване на „Обществена трапезария” в община Добричка	МТСП Фонд „Социално подпомагане”	Община Добричка - партньор	2011 с постоянно удължаване на срока. Продължава и в момента	
18	„Одобрение на МИГ за финансиране изпълнение на стратегия за местно развитие”	МЗХ ПРСР 2007 - 2013	Община Добричка е бенефициент	2011-2013 г.	4 000 000 лв.
19	Мярка 41/321 „Чрез спорт по-здрави и енергични в Община Добричка”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013/2014 г.	103 095,43
20	Мярка 41/322 „Изграждане на детски площадки и ландшафтно оформление на парково	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013 – 2014г.	70 529,86

	пространство в селата – Божурово и Стефаново на Община Добричка”				
21	Мярка 41/322 „Изграждане на детски площадки и ландшафтно оформление на парково пространство в селата – Смолница, Одръци и Дончево на Община Добричка”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013 – 2014г.	111 745,07
22	ПЪСТРОТО ЛИЦЕ НА ДОБРУДЖА	МРРБ ОПРР	Община Добричка е партньор на община Добрич	2012-2013г.	
23	Мярка 41/321 „Реиновиране на спортна площадка в с.Победа, Община Добричка”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013-2014г.	113 775,71
24	Мярка 41/321 „Реиновиране на спортна площадка в с.Карапелит”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013 – 2014г.	149 716,14
25	Мярка 41/322 „Рехабилитация на парково пространство в селата Бенковски и Плачи дол на Община Добричка”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013 – 2014г.	90 205,44
26	Мярка 41/322 „Благоустрояване на парковото пространство в селата Ловчанци и Ф.Дянково”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013г.	105 734,43
27	Мярка 41/322	ПРСР	Община	2013г.	70 788,36

	„Благоустрояване на парковото пространство в селата Стефан Караджа и Паскалево”	МИГ Добричка	Добричка е бенефициент		
28	Мярка 41/322 „Благоустрояване на парковото пространство в селата Ведрина и Бранище”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013г.	94 908,63
29	Мярка 41/321 „Подобряване на център за социални услуги „Дом за възрастни с деменция” с.Опанец”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2013г.	76 097,63
30	Мярка 41/321 „Информационните и комуникационни технологии в детските градини на община Добричка”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2014 г.	40 996,44
31	Мярка 41/322 „Ремонт/рехабилитация на част от уличната мрежа в населените места на община Добричка”	ПРСР МИГ Добричка	Община Добричка е бенефициент	2014 г.	102 652,02
32	Приоритетна ос II „Управление на човешките ресурси”, Подприоритет 2.2. „Компетентна и ефективна държавна администрация”, BG051PO002/13/2.2.-14- „Компетентна и ефективна	ОПАК	Община Добричка е бенефициент	2014 г.	158 856,00 лв.

	общинска администрация – община Добричка				
33	- "Изграждане на регионална система за управление на отпадъците в Регион Добрич" Довеждаща инфраструктура до регионално депо за твърди битови отпадъци в с.Стожер	ОПОС	Община Добричка - партньор	15.09.2015 г.	3 664 189,00
34	„Приеми ме 2015 г.”- ОПРЧР – Национална програма	ОПРЧР	Община Добричка - партньор	До 2018 г.	(51 600 000 лв. за цялата страна)
35	Нови възможности за грижа	АСП чрез Дирекция „Социално подпомагане”	Община Добричка - партньор	До края на месец февруари 2016 г.	153840 лв.-за периода м.май 2015 г . до февруари 2016 г.
36	Проект „Създаване на Център за почасово предоставяне на услуги за социално включване в общността и в домашна среда в община Добричка” по ОПРЧР BG05M9OP001-2.002 „Независим живот”за директно предоставяне на финансова помощ	ОПРЧР	Община Добричка – директен бенефициент	От 14.06.2016 г. до 14.02.2018 г.	499 748.29
37	Проект „Детска академия за толерантност в община	ОП НОИР	Община Добричка –	До 31.12.2018 г.	471 708,00 лв.

	Добричка” по ОП НОИР BG05M2OP001-3.001 – „Подкрепа на предучилищното образование и подготовка на деца в неравностойно положение”		бенефициент		
38	Проект „Равен шанс за всички деца в община Добричка” по ОПРЧР BG05M9OP001-2.004 – „Услуги за ранно детско развитие” за директно предоставяне на финансова помощ	ОПРЧР	Община Добричка – директен бенефициент	До 31.12.2018 г.	588 078,48 лв.

❖ **SWOT анализ**

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<p>Благоприятно географско положение, близост до основни пътни артерии, пряка връзка с пристанища и летища</p> <p>Съхраненост на културните традиции и активна читалищна дейност</p> <p>Изградена образователна и културна инфраструктура</p> <p>Квалифицирани кадри в системата на образованието.</p> <p>Осигурена първична доболнична помощ за населението</p> <p>Отлични агроклиматични условия за развитие на модерно земеделие</p>	<p>Липса на вторични опорни центрове в общината, които да деконцентрират функциите, съсредоточени в областния център</p> <p>Липса на повърхностни води, засушаване през лятото</p> <p>Унищожени зелени пояси, което води до ерозия</p> <p>Липса на затворен производствен цикъл растениевъдство-животновъдство-преработваща промишленост;</p> <p>Спад в развитието на животновъдството</p> <p>Липса на складове и фризери за</p>

<p>Традиции и опит в развитието на селското стопанство</p> <p>Налична материално-техническа база за производство в селското стопанство</p> <p>Липса на големи замърсители на околната среда</p> <p>Наличен административен капацитет и усвояване на средствата от ЕС</p> <p>Учредена местна инициативна група</p> <p>Финансова стабилност</p>	<p>складиране на продукцията</p> <p>Липса на големи тържища</p> <p>Безработица, липса на работни места, особено за младото население</p> <p>Мигриране на младото население, нарушена възрастова структура и трайно застаряване на населението</p> <p>Липса на квалифицирана работна сила, която да отговаря на нуждите на пазара на труда</p> <p>Сезонна зависимост на заетостта</p> <p>Постепенно обезлюдяване на селата</p> <p>Задълбочаване на проблема за застаряване на населението</p> <p>Липса на големи преработващи предприятия на територията на общината</p> <p>Лошо състояние на пътната инфраструктура, липса на първокласна пътна мрежа</p> <p>Липса на транспорт до редица населени места.</p> <p>Амортизация на водоснабдителната система и големи загуби на вода, високи цени на водата</p> <p>Липсва изградена канализационна система</p>
<p>Възможности</p>	<p>Заплахи</p>
<p>Създаване на нови опорни центрове и разпределение на основни функции извън областния център</p> <p>Използване на ветровата енергия за електродобив чрез ветрови електроцентрали.</p> <p>Създаване на условия за съхраняване, преработване и реализиране на</p>	<p>Задълбочаване на процесите на застаряване на населението и обезлюдяване на селата</p> <p>Намаляване на трудоспособното население на общината и съответно ограничаване на работната сила в нея</p> <p>Монокултурно производство, тясна</p>

<p>селскостопанската продукция на територията на общината</p> <p>Създаване на конкурентно селско стопанство чрез модернизация, отглеждане на високодобивни сортове</p> <p>Развитие на животновъдството и създаване на затворен производствен цикъл.</p> <p>Оранжерийното производство на зеленчуци</p> <p>Възможности за развитие на екологично селско стопанство</p> <p>Възможности за развитие на туризъм</p> <p>Отваряне на нови работни места чрез развитие на земеделието и преработващата промишленост</p> <p>Провеждането на мерки и политики, свързани с повишаване на квалификационните характеристики на безработните</p> <p>Диверсификация на структурата на икономиката и преодоляване на сезонната заетост чрез ползотворно използване на местния потенциал.</p> <p>Ефективно използване на средствата, предоставяни от ЕС за подобряване на инфраструктурата и стимулиране на местните производители</p> <p>Предоставяне на ефективни електронни услуги с цел по-бързо и резултатно обслужване на гражданите и бизнеса</p> <p>Привличане на чуждестранни инвестиции за развитие на местния бизнес и осигуряване на работни места</p>	<p>специализация на ограничен брой продукти, риск от свръхпроизводство</p> <p>Масово унищожаване на посевите при възникване на бедствена ситуация</p> <p>Замърсяване на почвите при неправилната употреба на химични средства за растителна защита</p> <p>Опасност от засушаване и пресъхване на повърхностните водни източници в резултат на глобалното затопляне.</p>
--	---